

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

PRAKTIČNA BROŠURA ZA OVLAŠĆENA SLUŽBENA LICA I TUŽIOCE

KRIVIČNA DJELA KORUPCIJE I PRIVREDNOG KRIMINALA
(Prema listi koruptivnih krivičnih djela VSTS BiH)

Sarajevo, 2017.

Ova publikacija objavljena je u okviru projekta “ Podrška pravosuđu u Bosni i Hercegovini-Jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa”, kojeg provodi Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Izradu ove publikacije podržale su Ambasada Švicarske i Kraljevine Norveške u Bosni i Hercegovini. Sadržaj ove publikacije, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove Vlade Švicarske i Kraljevine Norveške, niti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

SADRŽAJ

Povreda tajnosti pisama i drugih pošiljki, Član 172. KZRS	5
Povreda slobode opredjeljenja birača, Član 187. KZRS	7
Podmićivanje pri izborima ili glasanju, Član 189. KZRS	9
Trgovina ljudima, Član 198.a KZRS	11
Trgovina maloljetnim licima, Član 198b. KZRS	15
Zloupotreba povjerenja, Član 244. KZRS	18
Zloupotreba u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnjanja, Član 261. KZRS	19
Zloupotreba ovlašćenja u privredi, Član 263. KZRS	22
Neovlašćeno primanje poklona ili darova, Član 267. KZRS	24
Neovlašćeno davanje poklona ili darova, Član 268. KZRS	26
Odavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne tajne, Član 269. KZRS	29
Odavanje i korišćenje berzanske tajne, Član 270. KZRS	31
Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja, Član 347. KZRS	33
Pronevjera, Član 348. KZRS	35
Prevara u službi, Član 349. KZRS	37
Posluga, Član 350. KZRS	39
Primanje mita, Član 351. KZRS	40
Davanje mita, Član 352. KZRS	43
Trgovina uticajem, Član 353. KZRS	45
Odavanje službene tajne, Član 355. KZRS	49
Kršenje sudske odluke o zabrani vršenja dužnosti ili zanimanja, Član 372. KZRS	51
Povreda zakona od strane sudije, Član 376. KZRS	53

VITOMIR SOLDAT
TUŽILAC REPUBLIČKOG TUŽILAŠTVA RS

RECENZIJIA

dopunjenog izdanja “Praktične brošure za ovlašćena službena lica i tužioce” (krivična djela korupcije i privrednog kriminala)

Autor: Džermin Pašić

Dopunjeno izdanje “Praktične brošure za ovlašćena službena lica i tužioce” autora Džermina Pašića, tužioca Tužilaštva BiH, namijenjeno je prvenstveno ovlašćenim službenim licima, tužiocima i stručnim saradnicima, što proističe i iz naziva brošure, te svima onima koji se u svakodnevnom praktičnom radu susreću s primjenom Krivičnog zakona i s materijom sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta.

Prilikom izlaganja ove veoma složene i obimne materije ova dopunjena brošura, kao i prethodna, nije imala za cilj da se pretvori u komentar Krivičnog zakona RS, već se autor vješto koristio zakonskim tekstom, sudskom praksom i raspoloživom literaturom, što i daje praktičnu i upotrebnu vrijednost ovoj brošuri. Do sada je krivično zakonodavstvo u BiH više puta mijenjano i dopunjavano, a da nisu objavljeni prečišćeni tekstovi. U ovu brošuru unijete su sve izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva pa korisnici Brošure pred sobom imaju prečišćeni tekst svake odredbe koja se našla u njoj.

Dopunjena brošura pisana je razumljivim pravničkim jezikom, što je čini pogodnom za razumijevanje obrađivane materije.

Ovakav pregled jednog dijela Krivičnog zakona RS i ostalih zakona u BiH, u kojem se ukazuje na to šta se smatra koruptivnim krivičnim djelom, nadam se, korisno će poslužiti svim pravnicima koji se bave krivičnim pravom, a posebno onim koji rade na primjeni tih propisa u praksi, kao što su ovlašćena službena lica, tužioci i stručni saradnici.

Sa osjećajem pravničkog zadovoljstva preporučujem dopunjeno izdanje “Praktične brošure” svima koji se bave krivičnim pravom.

Recenzent

Poštovani,

dopunjeno izdanje “Praktične brošure za ovlašćena službena lica i tužioce” ispunjava sve stručne uslove da bude objavljeno i korišćeno za edukaciju. Mogu da izrazim sve pohvale autoru na uloženom trudu pri izradi ove dopunjene brošure, tim prije što su literatura i stručni komentari iz ove oblasti prilično oskudni za pojedina krivična djela, dok su za druga preopširni i više se bave opštim pitanjima, a manje samim bićem krivičnog djela.

S poštovanjem,
Vitomir Soldat

PRAKTIČNA BROŠURA ZA OVLAŠĆENA SLUŽBENA LICA I TUŽIOCE KRIVIČNA DJELA KORUPCIJE I PRIVREDNOG KRIMINALA (Prema listi koruptivnih krivičnih djela VSTS BiH)

Povreda tajnosti pisama i drugih pošiljki

Član 172. KZRS

(član 186. KZFBiH, član 183. KZDBiH)

- (1) Ko neovlašćeno otvori tuđe pismo ili telegram ili kakvo drugo zatvoreno pismo ili pošiljku ili na drugi način povrijedi njegovu tajnost ili neovlašćeno zadrži, prikrije, uništi ili drugome preda tuđe pismo, telegram, zatvoreno pismeno ili pošiljku, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.
- (2) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili na drugi način nanese kakvu štetu, saopšti drugom sadržinu koju je saznao povredom tajnosti tuđeg pisma, telegrama ili kakvog drugog zatvorenog pisma ili pošiljke, ili se tom sadržinom posluži, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (3) Ako djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini službeno lice zloupotrebom položaja ili ovlašćenja, poštanski ili drugi službenik kome je povjereno preuzimanje, prenos ili uručivanje tuđih pisama, telegrama ili drugih pošiljki, kazniće se za djelo iz stava 1. zatvorom do tri godine, a za djelo iz stava 2. zatvorom do tri mjeseca do pet godina.

Opis krivičnog djela:

(1) - Osnovni oblik

Zaštitno dobro ovog krivičnog djela je sloboda građana na privatnost i međusobno komuniciranje putem prepiske, bez saznanja trećih lica.

Objekat – predmeti radnje su tuđe pismo, telegram, drugo zatvoreno pismo i pošiljka. **Pismo** je svako pismeno saopštenje koje jedno lice upućuje drugom. **Telegram** je pismeno saopštenje koje se upućuje telegrafskim, radio-telegrafskim uređajima ili sličnim sredstvima komuniciranja. **Druga zatvorena pismena** su svi ostali oblici pismenih saopštenja koji se ne mogu podvesti pod pojam pisma ili telegrama. **Pošiljka** (paket i sl.) je ono što je upućeno drugom, a ne sadrži nikakvu pismeno izraženu poruku. Svi predmeti moraju biti tuđi i zatvoreni, tako da se na uobičajen način ne može saznati njihova sadržina.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: neovlašćeno otvaranje, povređivanje tajnosti na drugi način, neovlašćeno zadržavanje, prikrivanje, uništavanje ili predaja drugome. **Neovlašćeno otvaranje** je svaka djelatnost kojom se van zakonskih ovlašćenja ili odluke nadležnog organa fizičkim putem (uklanjanje omota i sl.) omogućava dostupnost sadržine predmeta, u cilju upoznavanja njegove sadržine. **Povreda tajnosti na drugi način** je upoznavanje sa sadržinom predmeta bez fizičkog otvaranja, što može da se postigne primjenom hemijskih ili tehničkih sredstava,

upotrebom rendgenskih ili drugih zraka, različitih izvora svjetlosti i drugih efekata. **Neovlašćeno zadržavanje, prikrivanje, uništavanje ili predaja drugome** jeste neovlašćeno raspolaganje tuđim predmetom. Zadržavaju se kad se ne predaju onome kome su upućeni, a prikrivaju se kada se stavljanjem ovih predmeta na određena mjesta onemogućava ili otežava njihovo pronalaženje od strane ovlašćenog lica. Predmeti su uništeni kada su cijepanjem, paljenjem, bacanjem u vodu, polijevanjem hemikalijama ili na drugi način dovedeni u takvo stanje da njihova sadržina ne može da se sazna. Predaja drugome ovih predmeta postoji kada se oni uručuju onome kome nisu namijenjeni.

Posljedica djela je povreda privatnosti građanina.

Oblik vinosti je direktni ili eventualni umišljaj koji obuhvata svijest da se neovlašćeno postupa u odnosu na tuđe pismo, telegram, pošiljku i dr.

Krivično djelo je dovršeno preduzimanjem ma koje djelatnosti koja je predviđena kao radnja izvršenja ovog djela.

(2) - Kvalifikatorni oblik

Radnja izvršenja je saopštavanje ili posluživanje sadržinom. **Saopštavanje** je upoznavanje na bilo koji način drugoga sa sadržinom predmeta ovog djela. **Posluživanje** znači korišćenje sadržine predmeta ovog djela, a da ona nije saopštena drugim licima.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata i namjeru učinioca da sebi ili drugome pribavi kakvu korist ili da drugome nanese kakvu štetu, ali nije potrebno da je namjera i ostvarena.

(3) - Drugi kvalifikatorni oblik

Lično svojstvo učinioca: službeno lice, poštanski ili drugi službenik kome je povjereno preuzimanje, prenos ili uručivanje tuđih pisama, telegrama ili drugih pošiljki.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Povreda tajnosti pisma i drugih pošiljki, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: svojstvo osumnjičenog u smislu postojanja ovlašćenja ili odobrenja pošiljaoca i primaoca predmeta ovog djela; vrijeme i mjesto otpreme predmeta djela; vrijeme i mjesto prijema predmeta djela; način i oblik zatvaranja predmeta djela; sadržina predmeta; način preduzimanja radnje izvršenja (otvaranje: način otvaranja zatvorenog predmeta; povreda tajnosti na drugi način: vrsta primijenjene metode za otkrivanje sadržaja predmeta; zadržavanje: vrijeme zadržavanja; prikrivanje: mjesto skrivanja; uništavanje: način i sredstvo uništavanja; predaja drugome: mjesto i vrijeme predaje); **(2)** način saopštavanja ili korišćenja sadržaja; sadržaj saopštenog ili korišćenog u odnosu na sadržaj predmeta; vrsta i način pribavljanja koristi ili oblik i stepen prouzrokovane štete drugome; **(3)** svojstvo osumnjičenog i oblik zloupotrebe položaja ili ovlašćenja.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od pošiljaoca i primaoca predmeta djela; uzimanje izjave od odgovornih u pravnom licu koje je pružilo usluge primopredaje ili transporta predmeta; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica koje je pružalo usluge, uz prisustvo odgovornog lica; uvid u knjige i dokumentaciju koja sadrži podatke o identifikaciji predmeta djela; obavljanje uviđaja na mjestu pronalaska, prikrivanja ili uništenja predmeta djela; **(2)** uzimanje izjave od lica kojem je saopštena sadržina; **(3)** pribavljanje odluke o zasnivanju radnopravnog statusa osumnjičenog i drugih odluka kojim se određuju stepen i oblik ovlašćenja.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska sredstva i predmeta izvršenja krivičnog djela u odnosu na oblik radnje izvršenja osumnjičenog; privremeno oduzimanje predmeta; **(2)** naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog.

Radnje po naredbi tužioca: vještačenje tragova i predmeta krivičnog djela, u odnosu na radnju izvršenja otvaranja ili uništavanja predmeta.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o poštama BiH, Zakon o poštanskim uslugama RS, Zakon o poštanskom prometu FBiH, Opšti i posebni uslovi za vršenje poštanskih usluga.

Povreda slobode opredjeljenja birača

Član 187. KZRS

(član 151. KZBiH, član 195. KZFBiH, član 192. KZBDBiH)

- (1) Ko silom, ozbiljnom prijetnjom, **podmićivanjem**, obmanom ili na drugi protivpravan način prinudi drugog ili na njega utiče da na izborima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini član biračkog odbora, izborne komisije ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Dati poklon ili druga imovinska korist oduzeće se.

Opis krivičnog djela:**(1) - Osnovni oblik**

Zaštitno dobro ovog krivičnog djela je sloboda opredjeljenja birača prilikom glasanja.

Objekat radnje je birač.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: sila, ozbiljna prijetnja, podmićivanje, obmana, te druge protivpravne radnje prinude. **Sila** može biti upotreba fizičke, mehaničke ili druge snage,

ali i primjena hipnoze i omamljujućih sredstava u cilju da se neko protiv svoje volje dovede u nesvjesno stanje ili onesposobi za otpor. **Ozbiljna prijetnja** predstavlja izjavu kojom se biraču/glasaču najavljuje, odnosno kojom mu se stavlja u izgled upotreba sile i po svom sadržaju mora biti objektivno takva da izaziva strah i prepast u toj mjeri da se birač kome je upućena smatra ugroženim. **Podmićivanje** obuhvata razne vidove davanja ili obećanja poklona ili neke druge koristi. **Obmana** je dovođenje ili održavanje birača/glasača u zabludi lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica. **Drugi protivpravan način prinude** jeste svaki drugi protivzakonit način kojom je cilj povreda slobode odlučivanja birača.

Posljedica djela je povreda slobode glasanja ili slobode opredjeljenja birača.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest da se radnjama izvršenja utiče na birača da na izborima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu, i nužan je za krivičnu odgovornost učinioca.

Krivično djelo je dovršeno preduzimanjem radnje izvršenja.

(2) - Kvalifikatorni oblik

Lično svojstvo učinioca: član biračkog odbora, izborne komisije ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Povreda slobode opredjeljenja birača, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: vrijeme i mjesto održavanja izbora ili glasanja, karakter izbora ili glasanja; da li se oštećeni nalazi na biračkom/glasačkom spisku; svojstvo osumnjičenog; sadržaj postavljenog zahtjeva prema biraču/glasaču; oblik radnje izvršenja osumnjičenog (sila: vrsta upotrijebljene sile i eventualne posljedice upotrijebljene sile; prijetnja: karakter prijetnje i osjećaj ugroženosti oštećenog; podmićivanje: vrsta datog ili obećanog poklona ili koristi; trenutno pritežanje poklona; vrijeme ispunjenja obećanog poklona ili koristi; obmana: sadržaj lažno prikazane ili prikrivene činjenice, te provjere stvarnih činjenica).

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od birača i lica koja imaju neposredna saznanja o izvršenju krivičnog djela; uzimanje izjave od odgovornih u izbornoj komisiji, biračkim odborima i dr.; preduzimanje mjere u vezi s utvrđivanjem identiteta birača i osumnjičenog; pretraživanje objekata i prostorija biračkih odbora ili izborne komisije i dr., uz prisustvo odgovornog lica; uvid u njihovu dokumentaciju; pribavljanje medicinske dokumentacije o povredama oštećenog u slučaju primjene fizičke sile; za kvalifikatorni oblik djela pribavljanje odluke izborne komisije o imenovanju osumnjičenog kao člana biračkog odbora, izborne komisije ili o drugom vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska sredstva izvršenja krivičnog djela u odnosu na oblik radnje izvršenja osumnjičenog (sredstva sile, mobilni telefon, računari, elektronska pošta, SMS poruke, pisma, novac ili drugi poklon i sl.); privremeno oduzimanje predmeta; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog.

Radnje po naredbi tužioca: vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Izborni zakon BiH, Izborni zakon RS, Izborni zakon BDBiH, Zakon o provođenju izbora.

Podmićivanje pri izborima ili glasanju

Član 189. KZRS

- (1) Ko nudi, daje ili obećava nagradu, poklon ili kakvu drugu imovinsku ili neimovinsku korist biraču s namjerom da ga navede da glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Istom kaznom kazniće se i birač koji za sebe ili za drugoga zahtijeva, primi poklon ili obećanje poklona ili kakve druge koristi da bi glasao za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne bi glasao ili da bi glasao u određenom smislu.
- (3) Dati nagrada, poklon ili druga imovinska korist oduzeće se.

Opis krivičnog djela:

(1) - Osnovni oblik

Zaštitno dobro ovog krivičnog djela je izborni proces demokratskog uspostavljanja vlasti i donošenja odluka.

Objekat radnje je birač.

Radnja izvršenja alternativno je određena (aktivno podmićivanje) kao: nuđenje, davanje, obećanje nagrade, poklona ili kakve druge imovinske ili neimovinske koristi, s namjerom da se birača navede da glasa za ili protiv, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu. Poklonom se smatra svaka imovinska vrijednost koja se nekom daje bez naknade, tako da primalac poklona na taj način ostvaruje imovinsku korist. Pod drugim koristima treba smatrati sva ona primanja imovinskog ili neimovinskog karaktera koja ostvaruje učinilac djela, a ne mogu da se smatraju poklonom, kao što je npr. neosnovano dobivanje kredita pod veoma povoljnim uslovima, napredovanje u službi kao način podmićivanja, neosnovano dobivanje stipendije, plaćeno putovanje kao nagrada i sl. **Nuđenje** je pismena, verbalna ili konkludentna ponuda poklona ili koristi drugom licu. **Davanje** poklona ili druge koristi je njihovo uručivanje ili prenošenje na primaoca. **Obećanje** poklona ili druge koristi je radnja kojom davalac na ma koji način izrazi svoju želju ili saglasnost da poklon učini. To se može učiniti usmenom ili pismenom izjavom ili konkludentnim ponašanjem iz kojeg proizlazi obećanje poklona ili druge koristi. Za djelo nije značajno da li je svaka od pomen-

utih radnji učinjena neposredno ili posrednim putem. Neophodno je da je svaka od alternativno određenih radnji preduzeta da birač glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu.

Posljedica djela je povreda slobode glasanja ili slobode opredjeljenja birača.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest da se radnjama izvršenja utiče na birača da na izborima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu, i nužan je za krivičnu odgovornost učinioca.

(2) - Poseban oblik djela (pasivno podmićivanje)

Lično svojstvo učinioca: birač (svako lice sa pravom glasa).

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: zahtijevanje, primanje poklona ili obećanja poklona ili kakve druge koristi da bi glasao za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne bi glasao ili da bi glasao u određenom smislu. **Zahtijevanje** poklona ili druge koristi je usmena ili pismena izjava kao i svaki drugi način ponašanja iz kojeg nesumnjivo proizlazi zahtjev da se učini poklon ili druga korist. **Primanje** poklona ili druge koristi ili obećanja poklona ili kakve koristi može se manifestovati na različite načine, i to: uzimanjem, direktnim izjašnjavanjem da se poklon prima, saglašavanjem da se stavi na određeno mjesto ili preda određenom licu i sl. Neophodno je da je radnja zahtijevanja i primanja preduzeta da birač glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu.

Krivično djelo je dovršeno preduzimanjem bilo koje radnje izvršenja.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Podmićivanje pri izborima ili glasanju, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: vrijeme i mjesto održavanja izbora ili glasanja; karakter izbora ili glasanja; da li se lice nalazi na biračkom/glasačkom spisku; sadržaj postavljenog zahtjeva prema biraču/glasaču; oblik radnje izvršenja osumnjičenog (nuđenje: vrijeme, mjesto i način iznošenja ponude; davanje: vrijeme, mjesto i način uručivanja ili prenošenja koristi; obećanje: vrijeme, mjesto i način izražavanja želje za činjenjem poklona); ponašanje i radnje birača u vrijeme preduzete radnje izvršenja; pristup birača na glasačko/izbornu mjesto; vrsta predmeta poklona ili kakve koristi; **(2)** oblik radnje izvršenja birača (zahtijevanje: vrijeme, mjesto i način iznošenja zahtjeva i njegova sadržina; primanje: vrijeme, mjesto i način prijema poklona, obećanja ili kakve koristi, mjesto poklona ili kakve koristi).

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od birača i lica koja imaju neposredna saznanja o izvršenju krivičnog djela; pribavljanje glasačkog spiska; uvid u dokumentaciju biračkog mjesta radi pribavljanja potvrde o izlasku birača na glasanje; pribavljanje dokumentacije u vezi sa nuđenom, datom, obećanom ili pribavljenom koristi.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska poklona i sredstva izvršenja krivičnog djela u odnosu na način preduzimanja radnje izvršenja osumnjičenog (mobilni telefon, računari, elektronska pošta, SMS poruke, pisma i dr.); privremeno oduzimanje predmeta; primjena posebnih istražnih radnji nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija.

Radnje po naredbi tužioca: vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Izborni zakon BiH, Izborni zakon RS, Izborni zakon BDBiH, Zakon o provođenju izbora.

Trgovina ljudima

Član 198.a KZRS

(članovi 186, 189. KZBiH, član 210a KZFBiH, član 207a KZBDBiH)

- (1) Ko silom, prijetnjom ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom odnosa povjerenja, zavisnosti ili bespomoćnosti, teških prilika drugog lica, davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, vrbuje, preveze, prebaci, preda, proda, kupi, posreduje u prodaji, sakrije, primi ili drži drugo lice, a u cilju iskorišćavanja ili eksploatacije njegovog rada, vršenja krivičnog djela, prostitucije, korišćenja u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korišćenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorišćavanja, kazniće se zatvorom najmanje tri godine.
- (2) Ko oduzme, zadržava, falsifikuje ili uništi lične identifikacione isprave radi vršenja djela iz stava 1. ovog člana, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.
- (3) Ako je djelo iz st. 1. i 2. ovog člana izvršeno u sastavu organizovane grupe, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje pet godina.
- (4) Ko koristi ili omogući drugom korišćenje seksualnih usluga ili drugih vidova eksploatacije, a bio je svjestan da je riječ o žrtvi trgovine ljudima, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (5) Ako djelo iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana izvrši službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom najmanje osam godina.**
- (6) Ako je usljed djela iz st. 1. i 3. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina.
- (7) Pristanak žrtve na bilo koji oblik iskorišćavanja iz stava 1. ovog člana ne utiče na postojanje krivičnog djela trgovine ljudima.
- (8) Predmeti, prevozna sredstva i objekti korišćeni za izvršenje djela iz ovog člana oduzeće se.

Opis krivičnog djela:

(1) - Osnovni oblik

Zaštitno dobro ovog krivičnog djela su slobode i prava čovjeka i građanina predviđena brojnim međunarodnim aktima, konvencijama, poveljama i sl.

Objekat radnje je čovjek kao pasivni subjekt, žrtva.

Radnja izvršenja je alternativno određena kroz čitav niz posebnih radnji koje mogu da se svrstaju u više grupa: 1. radnje koje imaju karakter podstrekavanja ili podsticanja pasivnog subjekta da postane žrtva trgovine ljudima (vrbovanje); 2. radnje koje se odnose na transport ljudi kojima se trguje (prevoz i prebacivanje); 3. radnje koje imaju kupoprodajni karakter (predaju, prodaju i kupovinu ljudi); 4. radnje kojima se omogućava ili pomaže trgovina ljudima (posredovanje u prodaji, skrivanje, primanje ili držanje). **Vrbovanje** je podstrekavanje koje se ogleda u stvaranju ili učvršćenju odluke kod lica na koje se odgovarajućim postupcima utiče. **Prevoz** predstavlja samo transportovanje žrtve određenim prevoznim sredstvom s jednog na drugo prostorno udaljeno mjesto. **Prebacivanje** u smislu ovog krivičnog djela predstavlja omogućavanje ili obezbjeđenje ilegalnog ulaska žrtve u neku zemlju ili njenog izlaska iz neke zemlje. **Predaja** predstavlja preduzimanje određenih aktivnosti kojima se omogućava stavljanje žrtve na raspolaganje nekom drugom licu. **Prodaja** predstavlja otuđenje žrtve uz dobivanje određene naknade, koja može biti novčana ili robna. **Kupovina** je plaćanje robno-novčane naknade za žrtvu, do koje dolazi kad učinilac prihvati ponudu i plati cijenu. **Posredovanje u prodaji** u smislu ovog djela je svaka radnja kojom se omogućava kupoprodaja žrtve. **Skrivanje** postoji kada se žrtva kojom se trguje ili kojom planira da se trguje drži skrivena na određenom prostoru. **Držanje** predstavlja radnju protivpravnog oduzimanja slobode kretanja žrtava, koje se svodi na sprečavanje žrtve da promijeni mjesto na kojem se nalazi. Da bi bilo koja od ovih alternativno propisanih aktivnosti bila radnja izvršenja ovog krivičnog djela, potrebno je da bude ostvarena nekim od alternativno postavljenih načina: silom, prijetnjom ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom odnosa povjerenja ili zavisnosti ili bespomoćnosti ili teških prilika drugog lica, davanjem novca, primanjem novca. **Sila** može biti upotreba fizičke, mehaničke ili druge snage, ali i primjena hipnoze i omamljujućih sredstava u cilju da se neko protiv svoje volje dovede u nesvjesno stanje ili onesposobi za otpor. **Prijetnja** predstavlja izjavu kojom se najavljuje, odnosno kojom se stavlja u izgled upotreba sile i po svom sadržaju mora biti objektivno takva da izaziva strah i prepast u toj mjeri da se lice kojom je upućena smatra ugroženim. Pod **drugim oblicima prinude** smatraju se svi oblici sile i prijetnje prema nekom licu upravljani da ono uradi nešto što inače ne bi uradilo, ili da nešto ne učini što bi ono htjelo da učini, ili da nešto trpi što ono inače ne bi trpjelo. **Otmica** kao radnja izvršenja ovog krivičnog djela podrazumijeva protivpravno odvođenje ili zadržavanje nekog lica radi vrbovanja, prevoza, prebacivanja, predaje, prodaje, kupovine, posredovanja u prodaji, skrivanja, primanja ili držanja. **Prevara ili obmana** je dovođenje ili održavanje nekog lica u zablude lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica. **Zloupotreba odnosa povjerenja** sastoji se u korišćenju nekog posebnog odnosa koji postoji između učinioca i žrtve koja zahvaljujući kvalitetu i značaju tog odnosa, pa i prethodnih iskustava, ima povjerenje u učinioca, koji to stečeno povjerenje koristi, odnosno zloupotrebljava radi ostvarivanja radnji izvršenja. **Zloupotreba odnosa zavisnosti, bespomoćnosti ili teških prilika drugog lica** u smislu ovog djela odražava radnju kojom se koriste stanje i prilike pasivnog subjekta zbog kojih nije u mogućnosti da pruži aktivni otpor ili slobodno odluči. Takvi razlozi mogu biti ekonomska ili bilo koja druga zavisnost, nemoć usljed duševnog oboljenja, privremene duševne poremećenosti ili nekih drugih teških prilika usljed kojih ono nije sposobno za otpor i slobodu odlučivanja. **Davanje i primanje novca** kao radnje izvršenja ovog krivičnog djela predstavljaju svaki vid davanja i prijema novca od strane učinioca radi vrbovanja, prevoza, prebacivanja, predaje, prodaje, kupovine, posredovanja u prodaji, skrivanja, primanja ili držanja. Da bi postojalo ovo krivično djelo, radnje izvršenja moraju biti pre-

duzete u cilju iskorišćavanja ili eksploatacije rada drugog lica, vršenja krivičnog djela, prostitucije, korišćenja u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korišćenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorišćavanja.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest da se radnje izvršenja preduzimaju u cilju jednog ili više alternativno formulisanih ciljeva.

Krivično djelo je dovršeno preduzimanjem bilo koje radnje izvršenja i za postajanje krivičnog djela nije relevantan pristanak žrtve.

(2) - Prvi poseban oblik djela

Objekat – predmet radnje izvršenja: identifikaciona isprava žrtve (svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz činjenice o identitetu žrtve).

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: oduzimanje, zadržavanje, falsifikovanje ili uništavanje identifikacione isprave radi vršenja djela iz stava 1. **Oduzimanje** identifikacione isprave je protivpravna radnja kojom je prekinuto ranije, a zasnovano pritežanje učinioa nad identifikacionom ispravom žrtve. **Zadržavanje** je radnja kojom se identifikaciona isprava zadržava i ne predaje žrtvi kojoj je upućena i ima joj se dostaviti. **Falsifikovanje** identifikacione isprave žrtve sastoji se u pravljenju lažne isprave (stvaranje do tada nepostojeće isprave), preinačavanju prave (izmjena sadržaja ili potpisa postojeće) u namjeri da se takva isprava upotrijebi kao prava, upotreba takve isprave kao prave ili pribavljanje takve isprave da bi se upotrijebila kao prava. Identifikaciona isprava je **uništena** kada se cijepanjem, paljenjem, bacanjem u vodu, polijevanjem hemikalijama ili na drugi način dovede u takvo stanje da se njena sadržina ne može saznati. Da bi postojao ovaj oblik djela, radnja izvršenja mora biti učinjena radi vršenja djela iz stava 1.

(3) - Kvalifikatorni oblik djela

Ovaj oblik djela postoji ako je djelo izvršeno u sastavu organizovane grupe. Organizovana grupa je grupa lica od najmanje tri lica formirana radi vršenja krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

(4) - Drugi poseban oblik djela

Radnja izvršenja je alternativno određena kao korišćenje ili omogućavanje drugom korišćenja seksualnih usluga žrtve ili drugih vidova eksploatacije.

Oblik vinosti je direktni ili eventualni umišljaj koji obuhvata svijest učinioa da koristi ili omogućava korišćenje usluga lica koje je žrtva trgovine ljudima.

(5) - Kvalifikatorni oblik djela

Lično svojstvo učinioa: službeno lice (vidi "Značenje izraza", 147 st. 3. KZRS)

Radnja izvršenja krivičnog djela iz st. 1, 2, 3 i 4. mora biti učinjena u službi.

(6) – Kvalifikatorni oblik djela

Posljedica: teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili smrt jednog ili više lica.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Trgovina ljudima, ovlašćeno službeno lice je dužno da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: državljanstvo žrtve; mjesto i uslovi u kojima se žrtva nalazi; stepen ograničenja njene slobode; psiho-fizičko stanje žrtve; način i ulazak, status, kretanje i boravak u BiH za strane žrtve trgovine; posjedovanje pasoša ili identifikacionih isprava žrtve i njeno finansijsko stanje; oblik i vrijeme eksploatacije žrtve; broj lica koja su uključena u trgovinu; identifikacija uloge osumnjičenog i način međusobne komunikacije osumnjičenih; oblik radnje izvršenja osumnjičenog (vrbovanje: način podstrekavanja i poticanja; prevoz i prebacivanje: prevozna sredstva kao sredstva izvršenja krivičnog djela; vrijeme, mjesto i način ilegalnog ulaska ili izlaska iz zemlje; predaja: mjesto, vrijeme i način primopredaje žrtve; prodaja i kupovina: visina novčanog iznosa i način plaćanja za žrtvu; vrsta robe kao način plaćanja; skrivanje i držanje: mjesto gdje je žrtva skrivana; uslovi u kojima je boravila i vrijeme zadržavanja); načini preduzimanja radnje izvršenja (sila: vrsta upotrijebljene sile i eventualne posljedice upotrijebljene sile; prijetnja: karakter prijetnje i osjećaj ugroženosti žrtve; otmica: vrijeme i mjesto protivpravnog odvođenja i zadržavanja; upotrijebljena sredstva; prevara ili obmana: sadržaj lažno prikazane ili prikrivene činjenice; provjere stvarnih činjenica; zloupotreba odnosa povjerenja: utvrđivanje posebnosti odnosa osumnjičenog i žrtve; vrijeme održavanja odnosa, kvalitet i značaj odnosa kroz percepciju žrtve; zloupotreba odnosa zavisnosti, bespomoćnosti ili teških prilika žrtve: ekonomske i socijalne prilike žrtve, mentalno i fizičko stanje žrtve i dr.; Davanje i primanje novca: mjesto, vrijeme i način davanja i primanja, visina novčanog iznosa, identifikacija radnje izvršenja za koju se daje ili prima novac). **(2)** vrsta identifikacione isprave; način, vrijeme i mjesto oduzimanja; mjesto i vrijeme zadržavanja; oblik falsifikovanja i upotrijebljena sredstva; vrijeme, mjesto i način uništavanja te upotrijebljena sredstva. **(3)** broj osumnjičenih i njihove uloge. **(4)** vrsta korišćene usluge; vrijeme, mjesto i način korišćenja; vrsta i način plaćanja usluge; **(5)** svojstvo osumnjičenog i oblik zloupotrebe položaja ili ovlašćenja. **(6)** stepen tjelesnih povreda; oblik i stepen narušenja zdravlja žrtve; vrijeme, mjesto i uzrok smrtne posljedice.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: preduzimanje mjera u vezi s utvrđivanjem identiteta žrtve; uzimanje izjave od žrtve; uzimanje izjava od lica koja su koristila usluge eksploatacije žrtve i drugih lica koja su bila u kontaktu sa žrtvom; pretraživanje objekata i prostorija u kojima je žrtva boravila; uviđaj na mjestima na kojima je žrtva boravila, iskorišćavana ili eksploatisana; pribavljanje medicinske dokumentacije žrtve; pribavljanje dokumentacije o socijalnom statusu žrtve; **(2)** pribavljanje potvrde o izdavanju identifikacionih isprava; **(5)** pribavljanje odluka o radnom pravnom statusu osumnjičenog.

Radnje po naredbi suda: posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta, prikriveni istražilac i informator, simulovano davanje potkupnine, nadzirani prevoz i isporuka

predmeta krivičnog djela; pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari (sredstava transporta žrtve) u cilju pronalaska žrtve ili sredstva izvršenja krivičnog djela u odnosu na oblik radnje izvršenja osumnjičenog (sredstva sile, identifikacione isprave žrtve, mobilni telefon, računari, elektronska pošta, SMS poruke, pisma, novac i dr.); privremeno oduzimanje predmeta, tjelesni pregled bez pristanka lica-žrtve; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi sa dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog.

Radnje po naredbi tužioca: psihijatrijsko vještačenje, vještačenje tjelesnih povreda, **(2)** grafološko i druga vještačenja identifikacionih isprava žrtve, **(6)** obdukcija leša.

Primjenjivi zakoni i drugi akti: Konvencije Savjeta Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, februar 2008. godine; Rezolucija Evropskog parlamenta o trgovini ljudskim bićima, januar 1996. godine; Haška ministarska konvencija o evropskim smjernicama za efektivne mjere prevencije i borbe protiv trgovine ženama u cilju njihove seksualne eksploatacije; Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta koja se odnosi na prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju; Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000. godine; Konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, novembar 1950.

Trgovina maloljetnim licima

Član 198b. KZRS

- (1) Ko vrbuje, preveze, prebaci, preda, proda, kupi, posreduje u prodaji, sakriva, drži ili prihvati lice mlađe od 18 godina radi iskorišćavanja ili eksploatacije njegovog rada, vršenja krivičnog djela, prostitucije ili drugih oblika seksualnog iskorišćavanja, pornografije, uspostavljanja ropskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, nezakonitog usvojenja ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korišćenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorišćavanja, kazniće se zatvorom najmanje pet godina.
- (2) Ko djelo iz st. 1 ovog člana izvrši primjenom sile, ozbiljne prijetnje ili drugim oblicima prinude, dovođenjem u zabludu, otmicom, ucjenom, zloupotrebom svog položaja, odnosa povjerenja, zavisnosti ili bespomoćnosti, teških prilika drugog, davanjem novca ili druge koristi, kazniće se zatvorom najmanje osam godina.
- (3) Ko koristi ili omogući drugom korišćenje seksualnih usluga ili drugih vidova eksploatacije maloljetnog lica, a bio je svjestan da je riječ o žrtvi trgovine ljudima, kazniće se zatvorom najmanje pet godina.
- (4) Ko oduzme, zadržava, falsifikuje ili uništi lične identifikacione isprave radi vršenja djela iz st. 1. i 2. ovog člana, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.
- (5) Ako je djelo iz st. 1, 2, 3, i 4. ovog člana izvršeno u sastavu organizovane kriminalne grupe, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina.
- (6) **Ako djelo iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana izvrši službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom najmanje osam godina.**

- (7) Ako je usljed djela iz st. 1. i 3. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina.
- (8) Pristanak maloljetnog lica na bilo koji oblik iskorišćavanja iz stava 1. ovog člana ne utiče na postojanje krivičnog djela trgovine ljudima.
- (9) Predmeti, prevozna sredstva i objekti korišćeni za izvršenje djela iz ovog člana oduzeće se.

Opis krivičnog djela:

(1) - Osnovni oblik

Zaštitno dobro: *Vidi član 198a. KZRS*

Objekat radnje je lice mlađe od 18 godina kao pasivni subjekt – žrtva.

Radnja izvršenja je alternativno određena kroz čitav niz posebnih radnji koje mogu da se svrstaju u više grupa: 1. radnje koje imaju karakter podstrekavanja ili podsticanja maloljetnika da postane žrtva trgovine ljudima (vrbovanje); 2. radnje koje se odnose na transport maloljetnika kojima se trguje (prevoz i prebacivanje); 3. radnje koje imaju kupoprodajni karakter (predaja, prodaja i kupovina maloljetnika); 4. radnje kojima se omogućava ili pomaže trgovina maloljetnicima (posredovanje u prodaji, skrivanje, primanje ili držanje). **Vrbovanje** je podstrekavanje koje se ogleda u stvaranju ili učvršćenju odluke kod maloljetnika na koje se odgovarajućim postupcima utiče. **Prevoz** predstavlja samo transportovanje maloljetnika-žrtve određenim prevoznim sredstvom s jednog na drugo prostorno udaljeno mjesto. **Prebacivanje** u smislu ovog krivičnog djela predstavlja omogućavanje ili obezbjeđenje ilegalnog ulaska maloljetnika-žrtve u neku zemlju ili njenog izlaska iz neke zemlje. **Predaja** predstavlja preduzimanje određenih aktivnosti kojima se omogućava stavljanje maloljetnika-žrtve na raspolaganje nekom drugom licu. **Prodaja** predstavlja otuđenje maloljetnika-žrtve uz dobivanje određene naknade, koja može biti novčana ili robna. **Kupovina** je plaćanje robno-novčane naknade za maloljetnika-žrtvu, do koje dolazi kad učinilac prihvati ponudu i plati cijenu. **Posredovanje u prodaji** u smislu ovog djela je svaka radnja kojom se omogućava kupoprodaja maloljetnika-žrtve. **Skrivanje** postoji kada se maloljetnik-žrtva kojom se trguje ili kojom planira da se trguje drži skrivena na određenom prostoru. **Držanje i prihvatanje** predstavljaju radnje protivpravnog oduzimanja slobode kretanja maloljetniku-žrtvi, koje se svodi na njegovo sprečavanje da promijeni mjesto na kojem se nalazi ili prihvatanja maloljetnog lica za koje učinilac zna da je tako držano. Za razliku od krivičnog djela iz člana 198a KZRS-a, da bi bilo koja od ovih alternativno propisanih aktivnosti bila radnja izvršenja ovog krivičnog djela, nije potrebno da bude ostvarena posebnim načinom. Da bi postojalo ovo krivično djelo, radnje izvršenja moraju biti preduzete radi iskorišćavanja ili eksploatacije rada maloljetnog lica, vršenja krivičnog djela, prostitucije ili drugih oblika seksualnog iskorišćavanja, korišćenja u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, nezakonitog usvojenja ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korišćenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorišćavanja.

Oblik vinosti je direktni umišljaj, koji obuhvata svijest da se radnje izvršenja preduzimaju prema licu mlađem od 18 godina, a u cilju jednog ili više alternativno formulisanih ciljeva.

Krivično djelo je dovršeno preduzimanjem bilo koje radnje izvršenja i za postojanje krivičnog djela nije relevantan pristanak maloljetnika-žrtve.

(2) - Kvalifikatorni oblik djela

Radnja izvršenja mora biti preduzeta alternativno određenim načinima, i to: silom, ozbiljnom prijetnjom ili drugim oblicima prinude, dovođenjem u zabludu, otmicom, ucjenom, zloupotrebom svog položaja, odnosom povjerenja, zavisnosti ili bespomoćnosti, teških prilika drugog, davanjem novca ili druge koristi. **Ucjena** u smislu ovog krivičnog djela sastoji se u prinuđavanju maloljetnika-žrtve na trgovinu, s tim da se prinuđavanje vrši prijetnjom da će se protiv njega ili njemu bliskih lica otkriti nešto što bi njihovoj časti ili ugledu škodilo. **Zloupotreba položaja učinioca** je svaki vid zloupotrebavanja njegovog položaja koje koristi da bi maloljetnika doveo u status žrtve trgovine. *(Za ostale načine vidi opis načina za krivično djelo 189a KZRS)*

(3) - Prvi poseban oblik djela

Vidi opis djela 189a KZRS – (4) Drugi poseban oblik djela

(4) - Drugi poseban oblik djela

Vidi opis djela član 189a KZRS – (2) Prvi poseban oblik djela

(5) - Kvalifikatorni oblik djela

Vidi opis djela član 189a KZRS – (3) Kvalifikatorni oblik djela

(6) - Kvalifikatorni oblik djela

Vidi opis djela član 189a KZRS – (5) Kvalifikatorni oblik djela

(7) - Kvalifikatorni oblik djela

Vidi opis djela član 189a KZRS – (6) Kvalifikatorni oblik djela

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Trgovina maloljetnim licima, ovlašćeno službeno lice je dužno da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: starosna dob žrtve; *(za ostale informacije, radnje otkrivanja, dokaze vidi Otkrivanje krivičnog djela 189a KZRS)*

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Konvencije Savjeta Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, februar 2008. godine; Rezolucija Evropskog parlamenta o trgovini ljudskim bićima, januar 1996. godine; Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta koja se odnosi na prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju; Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000. godine; Konvencija o pravima djeteta, novembar 1989. godine; Konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, novembar 1950.

Zloupotreba povjerenja
Član 244. KZRS
(član 297. KZFBiH, član 291. KZBDBiH)

- (1) Ko zastupajući imovinske interese nekog lica ili starajući se o njegovoj imovini ne ispuni svoju dužnost ili zloupotrijebi data mu ovlašćenja u namjeri da time pribavi sebi ili drugom kakvu imovinsku korist ili da ošteti lice čije imovinske interese zastupa ili o čijoj imovini se stara, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine
- (2) Ako je ovim djelom pribavljena imovinska korist ili prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) **Ako djela iz st. 1 i 2 ovog člana učini staralac ili advokat, kazniće se za djelo iz st. 1 zatvorom od šest mjeseci do pet godina, za djelo iz st. 2 kada je iznos preko 10.000 KM zatvorom od jedne do osam godina, a kada je iznos preko 50.000 KM, zatvorom od dvije do deset godina.**

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro i objekat radnje su imovinski interesi i imovina građana.

Radnja izvršenja je neispunjenje dužnosti ili zloupotreba ovlašćenja prilikom zastupanja imovinskih interesa ili staranja o imovini nekog lica. Dužnost i ovlašćenja mogu da se zasnivaju samo na zakonskim i ugovorenim obavezama. **Neispunjenje dužnosti** postoji ako učinilac ne preduzima one radnje koje su ugovorene, očekivane ili slijede iz zakona radi zaštite imovinskih prava ili interesa nekog lica. **Zloupotreba ovlašćenja** je teži oblik ovog krivičnog djela i postoji kada učinilac iskorišćava ovlašćenje koje ima u vezi sa zastupanjem imovinskih interesa ili staranjem o imovini na taj način da preduzima radnje koje nisu u interesu lica koje zastupa. Za postojanje djela neophodna je namjera da se pribavi protivpravna imovinska korist za sebe ili drugoga ili namjera da se ošteti lice čiji se imovinski interesi zastupaju.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata namjeru da se pribavi protivpravna imovinska korist za sebe ili drugoga ili namjera da se ošteti lice čiji se imovinski interesi zastupaju.

(2) - Kvalifikatorni oblik djela

Posljedica djela: 1. pribavljena korist ili prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM; 2. pribavljena korist ili prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM.

(3) - Kvalifikatorni koruptivni oblik djela

Lično svojstvo učinioca: staralac ili advokati kao nosioci javnih ovlašćenja koji uživaju posebno povjerenje klijenata.

Krivično djelo je dovršeno preduzimanjem radnje neispunjenja dužnosti (nečinjenje) ili radnje zloupotrebe ovlašćenja.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Zloupotreba povjerenja, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a za st. 1 i 2. dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: odnos osumnjičenog i lica čiji se interesi ili imovina zastupa; pravni osnov zastupanja imovinskih interesa ili staranja o imovini; vrsta imovinskog interesa ili oblik imovine; vrijeme otpočinjanja i trajanja odnosa po pravnom osnovu; oblik dužnosti i stepen ovlašćenja; očekivana radnja kao dužnost osumnjičenog i očekivano vrijeme njenog preduzimanja; vrijeme i način preduzimanja radnje koja nije u interesu lica koje se zastupa; **(2)** vrsta i visina pribavljene koristi ili prouzrokovane štete; **(3)** pravni osnov i vrijeme sticanja svojstva staraoca ili advokata.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od lica čiji se imovinski interes ili staranje o imovini imalo da zastupa i štiti; prikupljanje podataka o postupku u kojem se rješavao imovinski interes ili imovina drugog lica; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini drugog lica o kojoj se osumnjičeni imao starati; **(2)** prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovinskim interesima ili imovini osumnjičenog u smislu njenog uvećanja; **(3)** pribavljanje odluke kojom je zasnovan odnos staraoca ili punomoć o zastupanju za advokata.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije iz postupka zastupanja interesa ili imovine; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog.

Radnje po naredbi tužioca: finansijski i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi ili prouzrokovane štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o stvarnim pravima RS/FBiH; Porodični zakon RS/FBiH, Zakon o advokaturi RS/FBiH.

Zloupotreba u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja

Član 261. KZRS

(član 245. KZFBiH, član 239. KZDBiH)

- (1) Ko u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja prijavi lažno potraživanje ili potraživanje u lažnom isplatnom redu da bi time ostvario pravo koje mu ne pripada, kazniće se novčanom kaznom i zatvorom do jedne godine.
- (2) **Povjerilac, član povjerilačkog odbora ili stečajni upravnik koji za sebe ili drugoga primi imovinsku korist ili obećanje imovinske koristi da se donese ili da se ne donese određena odluka, ili da se na drugi način ošteti barem jedan povjerilac u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja, kazniće se novčanom kaznom i zatvorom do tri godine.**

(3) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se ko povjeriocu, članu upravnog odbora ili stečajnom upravniku da ili obeća imovinsku korist radi izvršenja djela iz stava 2. ovog člana.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je pravo savjesnih povjerilaca u toku sprovođenja stečajnog i postupka prinudnog poravnanja. Zakonom o stečajnom postupku uređuju se uslovi i način pokretanja i vođenja stečajnog postupka, tako da je ovo djelo jednim svojim dijelom blanketnog karaktera.

Objekat radnje je stečajna masa, odnosno potraživanja povjerilaca u stečajnom ili postupku prinudnog poravnanja.

Radnja izvršenja je alternativno određena kroz oblik prijavljivanja lažnog potraživanja ili prijavljivanja potraživanja u lažnom isplatnom redu od strane onoga kojem to pravo ne pripada i predstavlja poseban oblik prevarnog ponašanja. **Prijavljivanje lažnog potraživanja** jeste radnja kojom se u toku stečajnog postupka prijavljuje potraživanje koje uopšte ne postoji, bilo da je već namireno ili da se radi o fiktivnom uopšte nepostojećem potraživanju, odnosno o slučaju kada se učinilac pojavljuje kao povjerilac iako to svojstvo uopšte nema. Ono podrazumijeva i radnju potraživanja koja stvarno postoji, ali je iznos koji se potražuje lažan. **Prijavljivanje potraživanja u lažnom isplatnom redu** jeste radnja povjerioca u slučaju stvarno postojećeg potraživanja, ali se ne prijavljuje u isplatnom redu u koji stvarno spada već u drugom, lažnom isplatnom redu. Kod oba oblika radnje izvršenja radi se o prevarnom postupanju, dovođenjem u zabludu učesnika postupka u pogledu istinitosti potraživanja odnosno prioriteta namirenja potraživanja, radi ostvarivanja prava koje učiniocu ne pripada.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata namjeru ostvarivanja nepripadajućeg prava u stečajnom ili postupku prinudnog poravnanja.

(2) - Prvi poseban oblik djela

Lično svojstvo učinioca: povjerilac, član odbora povjerilaca, stečajni upravnik. **Povjerilac** je lični povjerilac dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnog postupka ima neko imovinsko i pravno potraživanje prema njemu. Član odbora povjerilaca je član organa stečajnog postupka koji u stečajnom postupku zastupa interese svih povjerilaca, prateći i usmjeravajući rad stečajnog upravnika i uopšte odvijanje stečajnog postupka. **Stečajni upravnik** je organ stečajnog postupka koji pod nadzorom stečajnog sudije i povjerilaca obavlja poslove organa stečajnog dužnika, prikuplja i unovčava imovinu stečajnog dužnika, te priprema i sprovodi namirenje povjerilaca.

Radnja izvršenja po svojim obilježjima istovjetno odgovara radnjama izvršenja kod krivičnog djela primanja mita. **Primanje imovinske koristi** znači njeno prihvatanje, što se manifestuje kroz izjave ili postupke učinioca na različite načine: uzimanjem, direktnim izjašnjanjem da se poklon prima, saglašavanjem da se stavi na određeno mjesto ili preda određenom licu i sl. Tako primanje postoji i kada izvršilac verbalno odbija da primi korist, ali svojim postupanjem pokazuje da je poklon tj. korist primio (trošenjem, ustupanjem drugom i sl.). **Primanje obećanja** imovinske koristi tj. poklona postoji kada učinilac na ma koji očigledan način izrazi svoju spremnost da prihvati obećanu imovinsku korist. Radnje izvršenja treba da su učinjene da bi se u stečajnom postupku donijela ili da se ne bi donijela određena odluka, ili da bi se na drugi način oštetio barem jedan povjerilac.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o primanju imovinske koristi ili obećanja imovinske koristi, ali i svijest o prirodi izvršenja ili neizvršenja odgovorne radnje povodom koje se prima imovinska korist ili obećanje imovinske koristi.

(3) Drugi poseban oblik djela

Objekat radnje izvršenja: povjerilac, član odbora povjerilaca, stečajni upravnik.

Radnja izvršenja po svojim obilježjima istovjetno odgovara radnjama izvršenja kod krivičnog djela davanja mita. **Davanje** imovinske koristi je njeno uručivanje ili prenošenje na primaoca. **Obećanje** je radnja kojom davalac obećanja na ma koji način izrazi svoju želju ili saglasnost da poklon učini. To se može da učini usmenom ili pismenom izjavom ili konkludentnim ponašanjem iz kojeg proizlazi obećanje imovinske koristi. Za djelo nije značajno da li je svaka od pomenutih radnji učinjena neposredno ili posrednim putem. Neophodno je da je svaka od određenih radnji preduzeta radi počinjenja oblika djela iz st. (2).

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o davanju imovinske koristi ili obećanja imovinske koristi, ali i svijest da se korist ili obećanje daje radi počinjenja djela iz st. (2).

Krivično djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje od naznačenih radnji.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Zloupotreba u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnjanja, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: vrijeme i mjesto pokretanja stečajnog ili postupka prinudnog poravnjanja; svojstvo povjerioca i osnov potraživanja; faza postupka u odnosu na učinjenu radnju izvršenja djela; način i vrijeme prijave fiktivnog potraživanja; visina potraživanja; osnov i način formiranja isplatnih redova stečajnih povjerilaca; **(2) i (3)** način i vrijeme formiranja odbora povjerilaca i sticanje svojstva člana odbora; sticanje svojstva stečajnog upravnika; vrsta primljene/dane ili obećane imovinske koristi; vrijeme, mjesto i način njenog primanja/davanja; vrsta odluke ili oblik radnje zbog koje se korist prima/daje; vrijeme donošenja odluke ili vrijeme u kojem se očekivalo njeno donošenje; posljedice odluke ili radnje u smislu postojanja štete za povjerioce.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od učesnika stečajnog postupka; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka sudskog postupka za otvaranje stečajnog postupka nad dužnikom; pretraživanje objekata i prostorija dužnika ili drugih prostorija koje koriste organi stečajnog postupka uz prisustvo odgovornog lica; uvid u njihovu dokumentaciju; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka i druge dokumentacije organa stečajnog postupka; **(2) i (3)** pribavljanje odluka ili dokumenata o svojstvu osumnjičenog kao povjerioca, člana povjerilačkog odbora ili stečajnog upravnika; pribavljanje dokumentacije u vezi s primljenom/datom ili obećanom imovinskom koristi.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije iz stečajnog postupka; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi ili prouzrokovane štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o stečajnom postupku; Zakon o stečaju prinudnom poravnanju i likvidaciji BDBiH; Zakon o privrednim društvima.

Zloupotreba ovlašćenja u privredi
Član 263. KZRS
(član 247. KZFBiH, član 241. KZBDBiH)

(1) Odgovorno lice u preduzeću ili drugom subjektu privrednog poslovanja koje u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi za svoje ili drugo pravno lice:

- 1) stvara ili drži nedozvoljene fondove u zemlji ili inostranstvu;
- 2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilansima, procjenama ili inventarisanjem ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i rezultata poslovanja;
- 3) pravno lice stavi u povoljniji položaj prilikom dobivanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnom licu ne bi priznale prema postojećim propisima;
- 4) pri izvršavanju poreskih ili drugih zakonskih obaveza uskrati sredstva koja predstavljaju javni prihod;
- 5) namjenska sredstva sa kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni;
- 6) na drugi način grubo prekrši zakon ili pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korišćenje i upravljanje imovinom, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena znatna imovinska korist ili je nastupila šteta velikih razmjera, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je privredni sistem i njegovo zakonom i drugim propisima uređeno funkcionisanje.

Lično svojstvo učinioca je odgovorno lice u pravnom licu. (*Vidi značenje izraza u krivičnom zakonu*)

Radnja izvršenja je alternativno određena kroz sljedeće oblike: 1) stvaranja ili držanja nedozvoljenih fondova u zemlji ili inostranstvu; 2) neistinitog prikazivanja stanja i kretanja sredstava i rezultata poslovanja; 3) stavljanje pravnog lica u povoljniji položaj prilikom dobivanja sredstava ili drugih pogodnosti koje mu se ne bi priznale prema postojećim propisima; 4) uskraćivanje sredstava koja predstavljaju javni prihod po osnovu poreskih ili drugih zakonskih obaveza; 5) korišćenje

namjenskih sredstava protivno njihovoj namjeni; 6) grubo kršenje zakona ili pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korišćenje i upravljanje imovinom. **Stvaranje ili držanje nedozvoljenih fondova u zemlji ili inostranstvu** oblik je protivpravnog poslovanja kojim se stvara ili drži kapital u zemlji ili inostranstvu na način koji je protivan zakonima kojima je ono regulisano. **Neistinito prikazivanje stanja i kretanja sredstava i rezultata poslovanja** predstavlja radnju odgovornog lica kojom se organi upravljanja tog ili drugog pravnog lica u privrednom poslovanju dovode u zabludu na jedan od sljedećih načina: sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja (stvaranje do tada nepostojeće isprave neistinitog sadržaja); lažnim bilansima, procjenama ili inventarisanjem ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica (unošenje neistinitih podataka u bilans stanja, inventarne liste i procjene itd.). **Stavljanje pravnog lica u povoljniji položaj prilikom dobivanja sredstava ili drugih pogodnosti** predstavlja oblik prevarne radnje kojom se na bilo koji način, pa i na način iz tačke 2, u postupku dobivanja sredstava ili drugih pogodnosti jedno pravno lice stavlja u povoljniji položaj u odnosu na druga pravna lica. **Uskraćivanje sredstava koja predstavljaju javni prihod po osnovu poreskih ili drugih zakonskih obaveza** oblik je radnje izvršenja kojim odgovorno lice u pravnom licu preduzimanjem ma koje radnje uskraćuje plaćanje poreza ili drugih oblika doprinosa koji prema važećim propisima predstavljaju javni prihod; **Korišćenjem namjenskih sredstava protivno njihovoj namjeni** odgovorno lice zloupotrebjava ovlašćenja u odnosu na raspolaganje sredstvima koja su određene namjene i određenog načina njihovog korišćenja; **Grubo kršenje zakona i pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korišćenje i upravljanje imovinom** predstavlja sve druge načine povrede zakona kojim se regulišu pravila privrednog poslovanja, u odnosu na prethodno određene, ali se mora raditi o "grubom" povređivanju. Grubost odražava subjektivno svojstvo učinioca, njegovu bezobzirnost, krajnju nemarnost, bahatost i ona se manifestuje preko objektivnih okolnosti. Svih šest oblika radnje izvršenja predstavljaju povredu zakonskih i podzakonskih akata kojim se uređuje privredno poslovanje, zbog čega je djelo blanketnog karaktera. Protivpravna imovinska korist u smislu ovog krivičnog djela je svaka materijalna dobit do koje se dođe zloupotrebom ovlašćenja u privredi, ali djelo postoji i onda kada se zadrži novac koji pripada nekom drugom. Za postojanje djela dovoljno je utvrditi postojanje namjere pribavljanja protivpravne imovinske koristi, što znači da nije nužno da je takva korist i ostvarena.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata namjeru pribavljanja protivpravne imovinske koristi za svoje ili drugo pravno lice i njegova sadržina određuje se prema pojedinim oblicima djela.

Djelo je dovršeno kada je preduzeta bilo koja od radnji iz tačke 1. do 6. ovog člana.

(2) - Kvalifikatorni oblik djela

Posljedica je pribavljanje znatne imovinske koristi ili nastupanje štete velikih razmjera. Prema načelnom pravnom mišljenju prihvaćenom na sjednici Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda RS, znatna imovinska korist postoji ako vrijednost pribavljene koristi prelazi 15.000,00 KM, dok se štetom velikih razmjera smatra šteta koja prelazi iznos od 100.000,00 KM.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Zloupotreba ovlašćenja u privredi, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a u slučaju st. 2. dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: oblik privrednog subjekta u kojem je učinilac odgovorno lice ili drugog subjekta kojem je pribavljena korist; kategorizacija poslovanja privrednog subjekta; vrijeme sticanja svojstva odgovornog lica u privrednom subjektu i obim ovlašćenja; po obliku radnje izvršenja **1)** vrijednost i mjesto stvaranja i držanja nedozvoljenog kapitala; **2)** sadržaj lažno prikazane ili prikrivene činjenice, u odnosu na stvarno stanje, kretanja sredstava i rezultate poslovanja privrednog subjekta; **3)** sadržaj lažno prikazane ili prikrivene činjenice u postupku dobivanja sredstava, u odnosu na stvarni položaj privrednog subjekta kojem se pogoduje, te položaj "pogodovanog" u odnosu na druge privredne subjekte u postupku; **4)** vrsta javnog prihoda i način uskraćivanja; **5)** način i vrijeme sticanja sredstava, njihova namjena, visina sredstava, načini raspolaganja; **6)** identifikacija propisa ili pravila koja su povrijeđena, vremenski kontinuitet povređivanja, stepen odstupanja od propisanog i sl.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od učesnika privrednog poslovanja; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka iz registra privrednih društava; pretraživanje objekata i prostorija privrednog subjekta u kojem osumnjičeni ima svojstvo odgovornog lica ili pretraživanje objekata i prostorija privrednog subjekta kojem je pribavljena korist, uz prisustvo odgovornog lica; uvid u njihovu dokumentaciju.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije privrednog subjekta i prevarnog poslovanja odgovornog lica; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog i privrednog subjekta u kojem ima svojstvo odgovornog lica ili privrednog subjekta kojem je pribavljena korist.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi ili prouzrokovane štete, te visine koristi i razmjera štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o privrednim društvima, Zakon o vanjskotrgovinskoj politici BiH, Zakon o računovodstvu i reviziji, Zakon o poreskom postupku RS, Zakon o poreznoj upravi FBiH.

Neovlašćeno primanje poklona ili darova

Član 267. KZRS

- (1) Ko zastupajući imovinske interese nekog pravnog lica zahtijeva ili primi nagradu, poklon ili kakvu drugu korist da bi bio zaključen ili da ne bi bio zaključen sporazum, ili da se izvrši ili da se ne izvrši neka druga radnja na štetu pravnog lica, pa radi toga za to pravno lice nastupi veća imovinska šteta, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (2) Učinilac djela iz stava 1. ovog člana koji nakon zaključenog ili nezaključenog sporazuma, ili izvršene ili neizvršene neke druge radnje na štetu pravnog lica, zahtijeva ili primi nagradu, poklon ili kakvu drugu korist, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Nagrada, poklon ili druga korist oduzeće se.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je imovina pravnih lica.

Lično svojstvo učinioca je zastupnik pravnog lica. U smislu ovog krivičnog djela radi se o licu kojem je povjereno zastupanje imovinskih interesa privrednih društava ili drugih pravnih lica.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: zahtijevanje nagrade, poklona ili kakve druge koristi; primanje nagrade, poklona ili kakve druge koristi. **Zahtijevanje** nagrade, poklona ili druge koristi je usmena ili pismena izjava kao i svaki drugi način ponašanja iz kojeg nesumnjivo proizlazi zahtjev da se učini nagrada, poklon ili druga korist. **Primanje** nagrade, poklona ili kakve druge koristi znači njeno prihvatanje, što se manifestuje kroz izjave ili postupke "zastupnika". Tako primanje poklona postoji i kada izvršilac verbalno odbija da primi poklon, ali svojim postupanjem pokazuje da je poklon primio (trošenjem, ustupanjem drugom i sl.). Pod **nagradom** treba da se smatraju zahtijevanja ili primanja uslovno nematerijalnog karaktera, kao što su npr. napredovanje u službi, plaćena putovanja i sl. Pod **poklonom** se podrazumijeva svaka imovinska vrijednost koja se prima bez naknade, npr. novac, hartije od vrijednosti i drugi predmeti koji imaju imovinsku vrijednost). Pod kakvim **drugim koristima** treba da se smatraju sva ona primanja imovinskog ili neimovinskog karaktera koja ostvaruje učinilac djela, a ne mogu da se smatraju poklonom, kao što je npr. neosnovano dobivanje kredita pod veoma povoljnim uslovima, neosnovano dobivanje stipendije i sl. Radnje izvršenja moraju biti preduzete da bi učinilac zaključio ili ne bi zaključio sporazum ili da bi izvršio ili ne bi izvršio neku radnju štetnu po imovinske interese pravnog lica. **Sporazum ili druga radnja** u smislu ovog krivičnog djela je svaka radnja u poslovanju pravnog lica koja ima karakter radnje od imovinskog interesa tog pravnog lica.

Posljedica djela je veća imovinska šteta pravnog lica čiji je imovinski interes učinilac zastupao. Prema načelnom pravnom mišljenju prihvaćenom na sjednici Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda RS, veća imovinska šteta postoji ako imovinska šteta prelazi iznos od 10.000,00 KM.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o zahtijevanju ili primanju nagrade, poklona ili druge koristi da bi došlo do izvršenja ili neizvršenja odgovorne radnje u zastupanju imovinskih interesa pravnog lica (zaključenje sporazuma ili druga radnja), a povodom koje se mito zahtijeva ili prima.

Krivično djelo je dovršeno samim preduzimajem jedne od alternativno postavljenih radnji izvršenja, što podrazumijeva da pokušaj djela nije moguć.

(2) –Poseban oblik djela

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da zahtijeva ili prima nagrade, poklon ili drugu korist, nakon izvršenja ili neizvršenja odgovorne radnje u zastupanju imovinskih interesa pravnog lica (zaključenje sporazuma ili druga radnja)

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Neovlašćeno primanje poklona ili darova, ovlašćeno službeno lice dužno je da odmah obavijesti tužioca, a za st. (2) najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje,

Relevantne informacije o djelu: odnos osumnjičenog i pravnog lica čiji se interesi ili imovina zastupa; pravni osnov zastupanja imovinskih interesa (odluka, punomoć, ugovor i dr.); vrsta imovinskog interesa ili oblik imovine; vrijeme otpočinjanja i trajanja odnosa po pravnom osnovu; oblik dužnosti i stepen ovlašćenja osumnjičenog; očekivana radnja kao dužnost osumnjičenog i očekivano vrijeme njenog preduzimanja; oblik subjekta s kojim se učinilac sporazumijeva i prema kojem zastupa imovinske interese; vrsta ugovornog odnosa – sporazumijevanja ili oblik radnje kojom se šteti imovinskim interesima zastupanog pravnog lica; oblik radnje izvršenja učinioca (zahtijevanje: vrijeme, mjesto i način iznošenja zahtjeva i njegova sadržina, primanje: vrijeme, mjesto i način prijema poklona, nagrade ili kakve druge koristi, oblik poklona i vrsta nagrade ili drugih koristi); visina prouzrokovane imovinske štete; **(2)** vrijeme zaključenja sporazuma ili preduzimanja radnje u odnosu na oblik radnje izvršenja (zahtijevanje ili primanje).

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od oštećenog – pravnog lica čiji se imovinski interes imao da zastupa i štiti, te drugih učesnika u postupku od imovinskog interesa; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o postupku u kojem se rješavao imovinski interes; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini osumnjičenog u smislu njenog uvećanja; pribavljanje odluke kojom je zasnovan odnos zastupanja; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka iz registra privrednih društava ili drugih pravnih lica; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica koje osumnjičeni zastupa ili pretraživanje objekata i prostorija pravnog ili fizičkog lica kojem je pribavljena korist; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog kao zastupnika pravnog lica; uvid u dokumentaciju; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini osumnjičenog u smislu njenog uvećanja ili zahtijevane/primljene nagrade.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije iz postupka u kojem se rješavao imovinski interes, te određivanja svojstva osumnjičenog; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja visine prouzrokovane štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o privrednim društvima.

Neovlašćeno davanje poklona ili darova

Član 268. KZRS

- (1) Ko licu koje zastupa imovinske interese nekog pravnog lica da ili pokuša dati ili obeća nagradu, poklon ili kakvu drugu korist radi toga da bi dobio kakvu neopravdanu pogodnost pri ugovaranju posla iz stava 1. člana 258. ovog zakona, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (2) Ko licu koje zastupa imovinske interese nekog pravnog lica da ili pokuša dati ili obeća nagradu, poklon ili kakvu drugu imovinsku ili neimovinsku korist kao protivuslugu za sklapanje kakvog posla ili za izvršenje kakvog posla, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

- (3) Izvršilac djela iz prethodnih stavova koji je dao poklon ili nagradu na zahtjev ili je djelo prijavio prije nego što je otkriveno ili prije nego je saznao da je otkriveno, može da se oslobodi od kazne.
- (4) Dati poklon ili nagrada oduzeće se, a u slučaju iz stava 3. može se vratiti onom ko je dao.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je imovina pravnih lica.

Učinitelj djela može biti svako lice. Objekat djela je zastupnik pravnog lica. U smislu ovog krivičnog djela, radi se o licu kojem je povjereno zastupanje imovinskih interesa privrednih društava ili drugih pravnih lica.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: davanje nagrade, poklona ili kakve druge koristi; pokušaj davanja nagrade, poklona ili kakve druge koristi; obećanje nagrade, poklona ili kakve druge koristi. **Davanje** nagrade, poklona ili druge koristi je radnja njihovog uručivanja ili prenošenja na primaoca. **Pokušaj davanja** znači svaku radnju učionioca kojom on započinje uručivanje ili prenošenje nagrade, poklona ili kakve druge koristi, ali ga iz bilo kojih razloga nije dovršio, kao i u slučaju da je ove radnje dovršio, međutim, nagrada, poklon ili kakva druga korist nisu primljene od strane zastupnika pravnog lica iz bilo kojeg razloga. **Obećanje** je radnja kojom davalac na ma koji način izrazi svoju želju ili saglasnost da poklon, nagradu ili drugu korist učini zastupniku imovinskih interesa pravnog lica. To može da se učini usmenom ili pismenom izjavom ili konkludentnim ponašanjem iz kojeg proizlazi obećanje poklona, nagrade ili druge koristi. Pod **nagradom** treba da se smatraju zahtijevanja ili primanja uslovno nematerijalnog karaktera, kao što su npr. napredovanje u službi, plaćena putovanja i sl.. Pod **poklonom** se podrazumijeva svaka imovinska vrijednost koja se prima bez naknade, npr. novac, hartije od vrijednosti i drugi predmeti koji maju imovinsku vrijednost). Pod kakvim **drugim koristima** treba da se smatraju sva ona primanja imovinskog ili neimovinskog karaktera koja ostvaruje učinitelj djela, a ne mogu da se smatraju poklonom, kao što je npr. neosnovano dobivanje kredita pod veoma povoljnim uslovima, neosnovano dobivanje stipendije i sl. Za djelo nije značajno da li je svaka od spomenutih radnji učinjena neposredno ili posrednim putem. Neophodno je da je svaka od alternativno određenih radnji preduzeta radi toga da bi učinitelj dobio kakvu neopravdanu pogodnost pri ugovaranju posla iz stava 1. člana 258. KZRS. (*Vidi Zloupotreba lažnog stečaja iz člana 258. st. 1. KZRS*).

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o davanju ili obećanju nagrade, poklona ili druge koristi zastupniku imovinskih interesa nekog pravnog lica da bi se dobila kakva neopravdana pogodnost pri ugovaranju poslova "Lažnog stečaja".

Krivično djelo je dovršeno samim preduzimanjem jedne od alternativno postavljenih radnji izvršenja, što podrazumijeva i da je pokušaj djela moguć.

(2) - Poseban oblik djela

Radnja izvršenja je alternativno određena kao i u st. 1, s tim što je neophodno je da je svaka od njih preduzeta kao protivusluga za sklapanje kakvog posla ili izvršenje kakvog posla.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o davanju ili obećanju nagrade, poklona ili druge koristi zastupniku imovinskih interesa nekog pravnog lica, kao protivusluga za sklapanje kakvog posla ili izvršenje kakvog posla.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Neovlašćeno davanje poklona ili darova, ovlašćeno službeno lice dužno je da odmah obavijesti tužioca, a za st. **(2)** najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: odnos zastupnika i pravnog lica čiji se interesi ili imovina zastupa; pravni osnov zastupanja imovinskih interesa (odluka, punomoć, ugovor i dr.); vrsta imovinskog interesa ili oblik imovine; vrijeme otpočinjanja i trajanja odnosa po pravnom osnovu; oblik dužnosti i stepen ovlašćenja zastupnika; očekivana radnja kao dužnost osumnjičenog i očekivano vrijeme njenog preduzimanja; oblik subjekta s kojim zastupnik ugovara posao i prema kojem štiti imovinske interese; interes učinioca koji daje ili pokušava da da ili obeća nagradu; vrsta ugovornog odnosa – ugovaranja posla ili oblik radnje kojom se neopravdano pogoduje pri ugovaranju posla; oblik radnje izvršenja učinioca (davanje: vrijeme, mjesto i način davanja, vrsta date nagrade, poklona ili druge koristi; obećanje: vrijeme, mjesto i način iznošenja obećanja, sadržaj obećane koristi); oblik neopravdane pogodnosti; **(2)** vrsta posla ili izvršene radnje kao protivusluge.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od oštećenog – pravnog lica čiji se imovinski interes imao da zastupa i štiti, te drugih učesnika u postupku od imovinskog interesa; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o postupku – ugovornom poslu u kojem se neopravdano pogodovalo; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini zastupnika u smislu njenog uvećanja; pribavljanje odluke kojom je zasnovan odnos zastupanja; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka iz registra privrednih društava ili drugih pravnih lica; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica kojem se pogodovalo u poslu; pretraživanje objekata i prostorija zastupnika pravnog lica kojem je data ili obećana korist; uvid u dokumentaciju; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini zastupnika u smislu njenog uvećanja ili primljene nagrade.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije ugovornog odnosa u kojem se neopravdano pogodovalo; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog i zastupnika; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja visine datog poklona ili kakve druge koristi, te prouzrokovane štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o privrednim društvima.

Odavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne tajne

Član 269. KZRS

(član 388. KZFBiH, član 248. KZDBiH)

- (1) Ko neovlašćeno drugom saopšti, preda ili na drugi način učini dostupnim podatke koji predstavljaju poslovnu tajnu, kao i ko pribavlja ovakve podatke u namjeri da ih preda nepozvanom licu, kazniće se zatvorom od jedne do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko s namjerom da ih neovlašćeno upotrijebi, na protivpravan način dođe do podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu.
- (3) **Ako je odavanje, odnosno pribavljanje podataka izvršeno radi njihovog odnošenja u inostranstvo ili ako je djelo učinjeno iz koristoljublja, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.**
- (4) Ako je djelo iz st. 1. i 3. ovog člana učinjeno nehatno, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je poslovna tajna, odnosno dokument, isprava ili podatak (saznanje o određenim činjenicama), koje je kao takvo zakonom, drugim propisom ili opštim aktom privrednog subjekta ili drugog pravnog lica određeno kao poslovna tajna, a čije bi saopštavanje neovlašćenom licu, zbog njegove prirode i značaja, moglo da prouzrokuje štetne posljedice. (Vidi član 147. st. 19 KZRS)

Učinitelj krivičnog djela može da bude bilo koje lice. Objekat radnje jesu isprave ili podaci koji predstavljaju poslovnu tajnu.

Radnja izvršenja je alternativno određena i sastoji se u: neovlašćenom saopštavanju poslovne tajne; predaji poslovne tajne; na drugi način činjenju poslovne tajne dostupnom; pribavljanje podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu u namjeri da ih se preda nepozvanom licu. **Saopštavanje** poslovne tajne je usmeno ili pismeno prenošenje sadržaja isprave ili podatka. **Predaja** obuhvata radnje kojim se omogućuje da određena isprava koja sadrži podatke koji imaju karakter poslovne tajne, dođe u posjed, detenciju drugog, neovlašćenog lica. Predaja je fizička radnja i ona može biti učinjena neposredno drugom licu ili posredno (preko drugog lica, ili ostavljanjem na nekom dogovorenom mjestu). **Drugi načini** u smislu ovog djela podrazumijevaju bilo koju radnju kojom se omogućava da se drugo lice na bilo koji način upozna sa ispravom ili podacima koji predstavljaju službeni tajnu. **Pribavljanje podataka** podrazumijeva djelatnosti kojima se saznaje sadržina određenih poslovnih dokumenata ili se dolazi u stvarni, fizički posjed dokumenata, isprava koje sadrže podatke koji predstavljaju poslovnu tajnu. Potrebno je da je pribavljanje učinjeno u namjeri da se pribavljeni podaci učine dostupnim nepozvanom licu. Pod nepozvanim licem u smislu ovog djela podrazumijeva se svako lice koje nije podobno za upućivanje dokumenta, isprave ili podatka koji predstavljaju poslovnu tajnu i za koje postoji neka pravna zabrana za saznanje podataka.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest o tome da se radnja izvršenja preduzima u odnosu na dokument, ispravu ili podatak koji predstavlja poslovnu tajnu.

Krivično djelo je dovršeno kada su podaci koji predstavljaju poslovnu tajnu saopšteni, predati ili na drugi način učinjeni dostupnim drugom licu ili kad su pribavljeni u namjeri da ih se preda nepozvanom licu.

(2) - Poseban oblik djela

Radnja izvršenja je protivpravno pribavljanje podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu, s namjerom da ih se neovlašćeno upotrijebi.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o protivpravnosti u pribavljanju podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu, kako bi se neovlašćeno upotrijebili.

(3) - Kvalifikatorni oblik djela

Radnja izvršenja je kao i za st. 1 i 2. alternativno određena kao odavanje, odnosno pribavljanje podataka, ali da bi se radilo o ovom obliku djela, potrebno je da radnja učinjena radi odavanja poslovne tajne u inostranstvu ili radi pribavljanja koristi bilo koje vrste.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest da se radnja izvršenja iz st. 1 i 2. preduzima kako bi se poslovna tajna otkrila u inostranstvu ili kako bi se pribavila korist.

(4) - Privilegovani oblik djela

Oblik vinosti je nehat koji obuhvata svijest da radnjama iz st. 1 i 3, prema stvarnim okolnostima djela mogu da nastupe posljedice otkrivanja poslovne tajne, kao i da nije bio svjestan posljedice otkrivanja, ali je mogao i bio dužan da bude svjestan te mogućnosti.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Odavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne tajne, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a za st. **(3)** dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: oblik podatka koji je učinjen dostupnim, njegova priroda i značaj; kojim zakonom, drugim propisom ili općim aktom privrednog subjekta ili drugog pravnog lica je određen kao poslovna tajna; ovlašćenja učinioca i njegovo svojstvo u odnosu na pravno lice čija se poslovna tajna odaje; vrijeme i način na koji je učiniocu poslovna tajna učinjena dostupnom prije njenog odavanja; svojstvo lica kojem je ustupljena poslovna tajna – podatak; interes lica kojem se podatak ustupa ili mogućnost zloupotrebe takvog podatka; način preduzimanja radnje izvršenja (saopštavanje: vrijeme, mjesto i sadržina saopštenja; predaja: vrsta dokumenta ili isprave koja sadrži poslovnu tajnu, vrijeme, mjesto i način predaje; **(2)** oblik protivpravnosti i način otkrivanja poslovne tajne; svrha njenog otkrivanja; **(3)** zemlja u kojoj se poslovna tajna trebala učiniti dostupnom, kao i subjekt kojem se namjeravala otkriti ili je otkrivena; oblik pribavljene koristi.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od oštećenog – pravnog lica čija je poslovna tajna otkrivena, te lica kojem je otkrivena; prikupljanje podataka i pribavljanje do-

kumentacije o prirodi, sadržini i značaju poslovne tajne; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka iz registra privrednih društava ili drugih pravnih lica u smislu ovlaštenja učinioca i svojstva lica kojem je podatak ustupljen; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog kao fizičkog ili pravnog lica; **(3)** prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini učinioca i drugim oblicima pribavljene koristi.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije – isprava ili drugih dokumenata koji sadrže poslovnu tajnu; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; **(3)** naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o javnim preduzećima.

Odavanje i korišćenje berzanske tajne

Član 270. KZRS

(član 255. KZFBiH, član 249. KZDBiH)

- (1)** Ko poslovne podatke berze, koji nisu dostupni svim učesnicima u berzi, saopšti nepozvanom licu ili ko dođe do takvih podataka, pa njihovim korišćenjem na berzi ostvari protivpravnu imovinsku korist, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (2)** Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro su poslovni berzanski podaci, obezbjeđenje nesmetanog poslovanja berze i nesmetanog prometa hartija od vrijednosti. **Berza** je mjesto za povezivanje ponude i potražnje hartija od vrijednosti i poslovanja hartijama od vrijednosti po unaprijed utvrđenim pravilima. **Hartija od vrijednosti** je isprava ili elektronski zapis koji sadrži prava koja bez njih ne mogu ni da se ostvare, niti prenose (dionice, obveznice, sertifikati itd.). **Berzanski podaci** su informacije koje utiču na formiranje cijena hartija od vrijednosti, informacije o mogućem padu ili rastu cijena hartija od vrijednosti, oni koji se tiču izdavalaca hartija od vrijednosti ili samih hartija od vrijednosti, podaci o namjerama izdavalaca hartija od vrijednosti i dr.

Učinilac krivičnog djela može biti svako lice koje je nosilac povlašćenih informacija u berzanskom poslovanju ili koje u berzanskom poslovanju koristi takve informacije. Objekat radnje jesu berzanski podaci.

Radnja izvršenja je alternativno određena i sastoji se u: saopštavanju nepozvanom licu poslovnih podataka koji nisu dostupni svim učesnicima berze; dolaženju do poslovnih podataka berze koji nisu pristupačni svim učesnicima berze i korišćenje takvih podataka na način na koji se ostvaruje protivpravna imovinska korist. **Saopštavanje** u smislu ovog djela podrazumijeva one radnje kojim se saopštava sadržina određenih dokumenata, podataka ili informacija koje imaju karakter ber-

zanske poslovne tajne, bez obzira na način i oblik saopštavanja. **Dolaženje** do poslovnih podataka berze i njihovo **korišćenje** u smislu ovog djela, jeste saznanje o berzanskim poslovnim podacima, do kojeg se došlo na bilo koji način, a koje se potom zloupotrebljava i koristi pri trgovanju hartijama od vrijednosti u ostvarivanju protivpravne imovinske koristi.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o tome da se radnja izvršenja preduzima u odnosu na poslovne podatke berze koji su dostupni samo pozvanim licima.

Krivično djelo je dovršeno kada su podaci koji predstavljaju poslovne podatke berze saopšteni ili se za njih saznalo, pa su iskorišćeni prilikom poslovanja na berzi u ostvarivanju protivpravne imovinske koristi.

(2) - Prvi kvalifikatorni oblik djela

Posljedica: pribavljena protivpravna imovinska korist koja prelazi 10.000 KM.

(3) - Drugi kvalifikatorni oblik djela

Posljedica: pribavljena protivpravna imovinska korist koja prelazi 50.000 KM.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Odavanje i korišćenje berzanskih tajnih podataka, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a za st. **(2)** i **(3)** dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: vrsta poslovanja i vrsta hartije od vrijednosti kojom se prometuje, cijena i obim prava njenog nosioca; oblik podatka-tajne koja je učinjena dostupnom, njena priroda i značaj; vrijeme, mjesto i način saopštavanja berzanske tajne u odnosu na poslovanje ili promet; svojstvo lica koje je saopštilo podatak; svojstvo lica kojem je podatak učinjen dostupnim; da li je i ako jeste na koji način iskorišćen poslovni podatak berze; **(2)** i **(3)** visina pribavljene koristi korišćenjem poslovnog podatka berze.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od oštećenog – pravnog lica na koje se odnosi saopšteni ili iskorišćeni podatak; uzimanje izjave od učesnika u poslovanju berze ili u prometu hartijama od vrijednosti; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o prirodi poslovanja ili prometu hartijama od vrijednosti, sadržini i značaju berzanske tajne; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o licima koja su pozvana da imaju saznanja o podatku koji je saopšten; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog kao fizičkog ili pravnog lica; pretraživanje objekata i prostorija fizičkog ili pravnog lica kojem je podatak saopšten ili je koristilo takav podatak u poslovanju i prometu hartijama od vrijednosti; **(2)** i **(3)** prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o pribavljenoj koristi.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije o sadržaju saopštene tajne ili drugih dokumenata koji se odnose na

poslovanje i promet na berzi; **(3)** naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja visine pribavljene koristi, te prouzrokovane štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o hartijama od vrijednosti, Zakon o registru hartija od vrijednosti, Zakon o komisiji za hartije od vrijednosti, Pravilnik o poslovanju berzanskih posrednika.

Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja

Član 347. KZRS

(član 220. KZ BiH, član 383. KZFBiH, član 337. KZDBiH)

- (1) Službeno ili odgovorno lice koje u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugom nanese kakvu štetu, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne izvrši službenu dužnost, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana nanesena znatna šteta ili je došlo do teže povrede prava drugog, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) **Službeno ili odgovorno lice koje u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne izvrši službenu dužnost, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.**
- (4) **Ako je djelom iz stava 3. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.**

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je zakonito, savjesno i pravilno vršenje službenih dužnosti i ovlaštenja. Službene radnje u smislu ovog krivičnog djela treba da se posmatraju u širem smislu. Naime, ne radi se samo o radnjama klasične državne administracije, već one obuhvataju sve javne službe, kao što su socijalne, kulturne, prosvjetne, zdravstvene, zatim službe u bankarstvu i finansijskom poslovanju, prometu roba i usluga, odnosno trgovini, međunarodnim ekonomskim transakcijama, te uopšte službe koje vrše javna ovlaštenja.

Lično svojstvo učinioca je službeno ili odgovorno lice. (Vidi član 147. st. 3. i 4. KZRS)

Radnja izvršenja je alternativno određena kroz sljedeće oblike: 1) iskorišćavanje položaja ili ovlaštenja; 2) prekoračenje granica ovlaštenja; 3) neizvršenje službene dužnosti. **Iskorišćavanje položaja ili ovlaštenja** jeste preduzimanje određenih radnji u okviru položaja ili ovlaštenja, pri kojem se učinilac rukovodi nekim drugim interesima, ličnim interesima ili uopšte pobudama iz kojih ne stoji interes službe ili pravnog lica. **Prekoračenje granica ovlaštenja** postoji kad učinilac preduzima radnje koje nisu obuhvaćene njegovim ovlaštenjem. **Neizvršenje službene dužnosti**

postoji kad učinilac ne vrši službenu radnju iz okvira svog službenog ovlašćenja koju je dužan da izvrši ili kad tu radnju vrši tako da se ne može postići cilj koji treba da se ostvari preduzimanjem te radnje. Za postojanje djela opisane radnje moraju biti preduzete u namjeri da učinilac sebi ili drugome pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugome nanese kakvu štetu.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata namjeru pribavljanja neimovinske koristi ili nanošenje kakve štete drugome.

Djelo je dovršeno preduzimanjem svake djelatnosti koja se u gorenavedenom smislu smatra zloupotrebom položaja ili ovlašćenja.

(2) - Prvi kvalifikatorni oblik djela

Posljedica u nanošenju znatne štete (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, šteta koja prelazi iznos od 15.000 KM*) ili teže povrede prava drugoga.

(3) - Poseban oblik djela

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata namjeru pribavljanja imovinske koristi sebi ili drugome.

(4) - Drugi kvalifikatorni oblik djela

Posljedica: Ako je djelom iz st. 3. pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, odnosno 50.000 KM.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a u slučaju st. (4) dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: svojstvo učinioca (službeno ili odgovorno lice); vrijeme i način sticanja svojstva; okvir položaja, obim i granice ovlašćenja; po obliku radnje izvršenja 1). i 2). vrsta preduzete radnje u odnosu na okvir položaja i obim ovlašćenja, te vrijeme preduzimanja radnje, 3). vrijeme i sadržaj radnje koju je učinilac bio dužan da preduzme, te cilj koji bi se preduzimanjem postigao; oblik neimovinske koristi; **(2)** visina nanesene štete ili oblik povrede prava drugoga; **(3)** i **(4)** vrsta i visina pribavljene imovinske koristi;

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od odgovornih i zaposlenih u pravnom licu u kojem učinilac ima svojstvo službenog ili odgovornog lica; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka koje se odnose na svojstvo učinioca, obim i granice njegovog ovlašćenja; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica u kojem osumnjičeni ima svojstvo službenog ili odgovornog lica, uz prisustvo odgovornog lica, te uvid u njihovu dokumentaciju; **(3)** i **(4)** pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog ili subjekta kojem je pribavljena kakva imovinska korist.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; **(3)** i **(4)** naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog ili subjekta kojem je pribavljena kakva imovinska korist; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica, korišćenje prikriivenih istražilaca i informatora, te simulovano i kontrolisano davanje potkupnine.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi ili prouzrokovane štete, te visine koristi i razmjera štete; vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (Convention against Corruption, usvojena Rezolucijom 58/4 – 31. 10. 2003. godine), Krivičnopravna konvencija protiv korupcije (Criminal Law Convention on Corruption, Strazbur, 27. 1. 1999. godine).

Pronevjera

Član 348. KZRS

(član 221. KZBiH, član 384. KZFBiH, član 378. KZDBiH)

- (1) Ko protivpravno prisvoji novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u državnom organu ili pravnom licu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako vrijednost pronevjerenih stvari iz stava 1. ovog člana ne prelazi iznos od 200 KM, a učinilac je išao za tim da pribavi malu vrijednost, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro i objekat radnje je novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari državnih organa i pravnih lica, koje su povjerene učiniocu u službi ili uopšte na radu. Dakle, radi se o stvarima koje su u funkciji vršenja određene službe ili u vezi s radom, koje su dakle funkcionalno povezane s vršenjem službene obaveze ili koje su vezane za obavljanje određenih zadataka na radu.

Učinioc djela može biti samo lice kojem su predmeti (novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari) povjereni u službi ili povjereni za rukovanje u vezi s njegovim radom.

Radnja izvršenja je protivpravno prisvajanje objekta radnje. Pod prisvajanjem treba razumjeti svaku radnju kojom se učinilac ponaša prema povjerenoj stvari kao da je ona njegovo vlasništvo.

Protivpravno je ono prisvajanje tuđe pokretne stvari koja se već nalazi u pritežanju učinioca djela ili stvari s kojima može da raspolaze po nekom dozvoljenom osnovu u funkciji vršenja određene

službe ili određenih zadataka na radu. Pritežanje, odnosno posjed nad stvari treba da je takav da omogućava učiniocu određenu faktičku moć nesmetanog raspolaganja tom stvari, a ne o običnoj detenciji.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da prisvaja predmete koji su mu povjereni u službi ili na radu, u namjeri pribavljanja imovinske koristi.

Djelo je dovršeno prisvajanjem predmeta djela. Nije od značaja ako je učinilac poslije prisvajanja vratio prisvojenu stvar.

(2) - Privilegovani oblik djela

Oblik vinosti: Umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da prisvaja predmete čija vrijednost ne prelazi iznos od 200 KM.

(3) - Kvalifikatorni oblik djela

Posljedica: Ako je djelom iz st. 1. pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, odnosno 50.000 KM.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Pronevjera, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a u slučaju st. (3) dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: svojstvo učinioca u državnom organu ili pravnom licu; njegova ovlašćenja, obaveze i radni zadaci; osnov povjeravanja/pritežanja učinioca nad stvarima koje su prisvojene; vrsta objekta djela i njihova funkcionalna povezanost s vršenjem službe učinioca; vrijeme i mjesto povjeravanja; način, vrijeme i mjesto prisvajanja; **(2)** i **(3)** vrijednost prisvojene stvari, odnosno visina pribavljene imovinske koristi.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od odgovornih i zaposlenih u državnom organu ili pravnom licu u kojem je učinilac bio u službi ili na radu; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka koje se odnose na službu ili rad osumnjičenog, te povjerene mu stvari; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica gdje su se nalazile povjerene stvari uz prisustvo odgovornog lica, te uvid u njihovu dokumentaciju; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije i prisvojenih stvari; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; **(3)** naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi ili prouzrokovane štete, te visine koristi i razmjera štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (Convention against Corruption, usvojena Rezolucijom 58/4 – 31. 10. 2003. godine), Krivičnopravna konvencija protiv korupcije (Criminal Law Convention on Corruption, Strazbur, 27. 1. 1999. godine).

Prevara u službi

Član 349. KZRS

(član 222. KZBiH, član 385. KZFBiH, član 379. KZBDBiH)

- (1) Službeno ili odgovorno lice koje u namjeri da sebi ili drugome pribavi protivpravnu imovinsku korist podnošenjem lažnih obračuna ili na drugi način dovede u zabludu ovlašćeno lice da izvrši nezakonitu isplatu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je službena i odgovorna dužnost, njeno zakonito i pravilno vršenje.

Objekat krivičnog djela je ovlašćeno službeno lice koje je po pravilu službe ovlašćeno da odobrava ili vrši isplate.

Lično svojstvo učinioca je službeno ili odgovorno lice. (*Vidi član 147. st. 3. i 4. KZRS*)

Radnja izvršenja je dovođenje u zabludu ovlašćenog lica da izvrši nezakonitu isplatu. Pod **dovođenjem u zabludu** u smislu ovog krivičnog djela, smatra se stvaranje pogrešne predstave (lažno prikazivanje ili prikrivanje činjenica) u pogledu neke okolnosti koja je relevantna za izvršenje nezakonite isplate. To može da se izvrši na različite načine, a u zakonu je kao način navedeno podnošenje lažnih obračuna, što je u praksi najčešći način izvršenja ovog djela. U zabludu treba da bude dovedeno lice koje je po pravilima službe ovlašćeno da odobrava ili da vrši isplate, što u svakom konkretnom slučaju treba da se utvrdi. Isplata ovlašćenog lica je nezakonita kada je učinilac za sebe ili drugog ostvario onu imovinsku korist koja mu uopšte ne pripada ili mu ne pripada u tolikom iznosu.

Za postojanje djela potrebno je da službeno ili odgovorno lice u namjeri pribavljanja imovinske koristi čini prevaru u vršenju službe i povjerenih mu ovlašćenja koja obuhvataju preduzimanje takvih radnji (podnošenje obračuna i druge radnje). Prema tome djelo nije učinjeno ako je određenu radnju izvršilo službeno ili odgovorno lice koje za preduzimanje te radnje nije ovlašćeno, niti je za to ovlašćena služba kojoj pripada.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da se ovlašćeno lice dovodi u zabludu radi izvršenja nezakonite isplate. Osim toga potrebna je i namjera pribavljanja imovinske koristi za sebe ili drugog.

Djelo je dovršeno kada je ovlašćeno lice, dovedeno u zabludu, izvršilo nezakonitu isplatu.

(2) - Kvalifikatorni oblik djela

Posljedica: Ako je djelom iz st. 1. pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, odnosno 50.000 KM.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Prevara u službi, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a u slučaju st. (2) dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: svojstvo učinioca (službeno ili odgovorno lice); vrijeme i način sticanja svojstva; okvir položaja, obim i granice ovlašćenja u odnosu na podnošenje obračuna ili druge radnje/načina kojom se dovodi u zabludu; svojstvo objekta djela, vrijeme i način sticanja svojstva; okvir položaja, obim i granice ovlašćenja u odnosu na nezakonitu isplatu; vrijeme, način i sadržaj podnesenog obračuna ili druge radnje/načina kojim se dovodi u zabludu; vrijeme i način nezakonite isplate; visina nezakonite isplate u odnosu na zakonitu pripadajuću isplatu; **(2)** vrijednost pribavljene imovinske koristi.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od ovlašćenog lica koje je dovedeno u zabludu; uzimanje izjave od drugih zaposlenih u državnom organu ili pravnom licu u kojem je učinilac bio u službi ili na radu; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka koje se odnose na svojstvo i ovlašćenja osumnjičenog; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica, uz prisustvo odgovornog lica, u kojima se nalaze podaci i osnovi sačinjenog obračuna ili drugih radnji/načina kojima se dovodi u zabludu, te uvid u dokumentaciju; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o nezakonitoj isplati.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije podnesenog obračuna ili druge radnje; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog i subjekta u kojem osumnjičeni ima svojstvo službenog ili odgovornog lica.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi ili prouzrokovane štete, te visina koristi i razmjera štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (Convention against Corruption, usvojena Rezolucijom 58/4 – 31. 10. 2003. godine), Krivičnopravna konvencija protiv korupcije (Criminal Law Convention on Corruption, Strazbur, 27. 1. 1999. godine).

Posluga
Član 350. KZRS
(član 223. KZBiH, član 386 KZFBiH, član 380. KZBDBiH)

Ko se neovlašćeno posluži novcem, hartijom od vrijednosti ili drugim pokretnim stvarima koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u državnom organu ili pravnom licu, ili ove stvari drugom neovlašćeno da na poslugu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je zakonito, savjesno i pravilno vršenje službenih dužnosti i ovlašćenja.

Objekat radnje je novac, hartija od vrijednosti ili druge pokretne stvari državnih organa i pravnih lica, koji su povjerene učiniocu u službi ili uopšte na radu. Dakle, radi se o stvarima koje su u funkciji vršenja određene službe ili u vezi s radom, koje su dakle funkcionalno povezane sa vršenjem službene obaveze ili koje su vezane za obavljanje određenih zadataka na radu.

Učinitelj djela može biti samo lice kojem su predmeti (novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari) povjereni u službi ili za rukovanje u vezi s njegovim radom.

Radnja izvršenja je posluživanje ili davanjem drugome na poslugu novca, hartija od vrijednosti ili drugih pokretnih stvari koje su povjerene u službi ili uopšte na radu. **Posluga** u smislu ovog djela je neovlašćeno privremeno uzimanje sebi ili drugome navedenih stvari radi njihovog korišćenja i u svrhu koja je drugačija od njihove namjene, s namjerom da se vrate. Za postojanje ovog krivičnog djela potrebno je da su ispunjena dva uslova. Prvo, učinitelj treba da se poslužio navedenim predmetima koji su mu povjereni u službi i drugo, posluga treba da se vrši neovlašćeno.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da se neovlašćeno poslužuje ili daje na poslugu predmete koji su mu povjereni u službi ili na radu.

Djelo je dovršeno posluživanjem predmeta djela. Nije od značaja za koje su svrhe učinitelj ili neko drugi koristili stvari kojima su se poslužili.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Posluga, ovlašćeno službeno lice je dužno da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnovna sumnje.

Relevantne informacije o djelu: svojstvo učinioca u državnom organu ili pravnom licu; njegova ovlašćenja, obaveze i radni zadaci; osnov povjeravanja/pritežanja učinioca nad stvarima kojima se poslužuje; vrsta objekta djela i njihova funkcionalna povezanost s vršenjem službe učinioca; vrijeme i mjesto povjeravanja; način, vrijeme i mjesto posluživanja.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od odgovornih i zaposlenih u državnom organu ili pravnom licu u kojem je učinitelj bio u službi ili na radu; prikupljanje podataka

i pribavljanje odluka koje se odnose na službu ili rad osumnjičenog, te povjerene mu stvari; uzimanje izjave od lica kojem je učinilac dao stvar na posluživanje; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica gdje su se nalazile povjerene stvari uz prisustvo odgovornog lica, te uvid u njihovu dokumentaciju; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije i prisvojenih stvari; privremeno oduzimanje predmeta i imovine.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja traga posluživanja novcem ili hartijama od vrijednosti, pribavljene koristi ili prouzrokovane štete od posluživanja, te visine koristi i razmjera štete.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (Convention against Corruption, usvojena Rezolucijom 58/4 – 31. 10. 2003. godine), Krivičnopravna konvencija protiv korupcije (Criminal Law Convention on Corruption, Strazbur, 27. 1. 1999. godine).

Primanje mita

Član 351. KZRS

(član 217. KZBiH, član 380. KZFBiH, član 374. KZDBiH)

- (1) Službeno ili odgovorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (2) Službeno ili odgovorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu korist, ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina.
- (3) Službeno ili odgovorno lice koje poslije izvršenja, odnosno neizvršenja radnje navedene u st. 1. do 3. ovog člana, a u vezi s njom, zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (4) Primiti poklon ili imovinska korist oduzeće se.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je zakonito, savjesno i pravilno vršenje službenih dužnosti i ovlašćenja. Službene radnje u smislu ovog krivičnog djela treba da se posmatraju u širem smislu. Naime, ne radi se samo o radnjama klasične državne administracije, već one obuhvataju sve javne službe, kao što su socijalne, kulturne, prosvjetne, zdravstvene, zatim službe u bankarstvu i finansijskom poslovanju, prometu roba i usluga, odnosno trgovini, međunarodnim ekonomskim transakcijama, te uopšte službe koje vrše javna ovlašćenja.

Lično svojstvo učinioca je službeno ili odgovorno lice. (Vidi član 147. st. 3. i 4. KZRS)

Objekat radnje jeste poklon ili kakva druga korist. U smislu ove inkriminacije pod **poklonom** se podrazumijeva svaka imovinska vrijednost koja se primaocu daje bez naknade (npr. novac, hartije od vrijednosti i drugi predmeti koji imaju imovinsku vrijednost). **Druga korist**, koja nije poklon, može biti imovinska ili neimovinska (npr. nezakonito dobivanje stana, dobivanje kredita pod povoljnijim uslovima, napredovanje u službi i sl.).

Radnja izvršenja je alternativno određena: zahtijevanje ili primanje poklona ili kakve druge koristi, te primanje obećanja poklona ili kakve druge koristi da se izvrši službena radnja koja ne bi ni smjela da se izvrši ili da se ne izvrši službena radnja koja bi morala ili mogla da se izvrši. Dakle, bitna je veza između radnje izvršenja i službene radnje izvršioca. **Zahtijevanje** podrazumijeva svaku izjavu, pismenu ili usmenu, kao i svako postupanje iz kojih može da se zaključiti da službeno ili odgovorno lice traži poklon odnosno kakvu drugu korist. **Primanje poklona** ili kakve druge koristi znači njegovo prihvatanje, što se manifestuje kroz izjave ili postupke službenog ili odgovornog lica. Tako primanje poklona postoji i kada izvršilac verbalno odbija da primi poklon, ali svojim postupanjem pokazuje da je poklon primio (trošenjem, ustupanjem drugom i sl.). **Primanje obećanja** poklona postoji kada izvršilac prihvati direktno ili indirektno obećani poklon ili drugu korist (izražavanjem spremnosti, što može biti učinjeno i prećutno).

Posljedica djela je ugrožavanje službene dužnosti odnosno službe.

Oblik vinosti je direktni umišljaj, obuhvata svijest o zahtijevanju, primanju ili obećanju poklona ili druge koristi da bi došlo do izvršenja ili neizvršenja službene ili odgovorne radnje povodom koje se mito zahtijeva ili prima.

Krivično djelo je dovršeno samim preduzimanjem jedne od tri alternativno postavljene radnje izvršenja, što podrazumijeva da pokušaj djela nije moguć.

(2) - Prvi privilegovani oblik djela

Oblik vinosti je direktni umišljaj, obuhvata svijest učinioca o zahtijevanju, primanju ili obećanju poklona ili druge koristi da bi došlo do službene ili odgovorne radnje koju bi morao ili mogao da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smio da izvrši, povodom koje se mito zahtijeva ili prima.

(3) - Drugi privilegovani oblik djela

Radnja izvršenja je vremenski određena kao zahtijevanje ili primanje poklona ili kakve druge koristi, te primanje obećanja poklona ili kakve druge koristi, nakon što je službeno ili dogovorno lice u okviru svog ovlašćenja izvršilo ili nije izvršilo radnju iz stava 1 ili 2 ovog djela (tzv. naknadno podmićivanje).

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Primanje mita, ovlašćeno službeno lice dužno je da odmah obavijesti tužioca, a za st. (2) i (3) najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: da li osumnjičeni ima svojstvo službenog ili odgovornog lica u

smislu člana 147. stavovi 2. i 3. KZRS; vrijednost, oblik ili sadržaj poklona ili druge koristi; vrijeme, mjesto i način preduzimanja radnje izvršenja (zahtjevanje: način na koji učinilac traži mito; primanje poklona ili druge koristi: način i postupci kojima izvršilac prihvata poklon; primanje obećanja: način na koji je izvršilac izrazio spremnost za primanje mita), veza radnje izvršenja sa službenom radnjom izvršioca; **(2)** vrijeme, mjesto i način izvršenja službene (zakonite radnje) povodom koje se zahtijeva mito; **(3)** utvrđivanje vremena izvršenja službene radnje (nezakonite ili zakonite) koja je prethodila radnji izvršenja.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od službenog ili odgovornog lica koje je preduzelo radnju izvršenja; uzimanje izjave od lica koje je učestvovalo (posredno ili neposredno) u davanju ili obećanju poklona ili drugog oblika koristi; uzimanje izjave od oštećenog (lica od kojeg je izvršilac zahtijevao mito), uzimanje izjave od drugih službenih ili odgovornih lica koja su učestvovala ili su upoznata sa službenim radnjama osumnjičenog zbog kojih je mito zahtijevano ili je primljeno njegovo obećanje; pretraživanje objekata i prostorija koje koristi službeno ili odgovorno lice, uz prisustvo odgovornog lica, uvid u dokumentaciju koja sadrži: podatke o svojstvu i ovlašćenjima izvršioca, podatke o preduzetim nezakonitim **(1)** i zakonitom **(2)** službenim radnjama izvršioca, **(3)** kao i u dokumentaciju kojom se potvrđuje vremenski period između preduzimanja službene radnje i radnje izvršenja; pretraživanje objekata i prostorija koje koristi osumnjičeni radi pronalaska poklona ili kakve druge koristi.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, poslovnih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska dokaza u zavisnosti od oblika radnje izvršenja (SMS poruke, elektronski i drugi vidovi korespondencije, računari, dokumentacija koja se odnosi na službene radnje izvršioca u vezi s radnjama izvršenja, poklon ili drugi oblik koristi); privremeno oduzimanje predmeta; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica, korišćenje prikriivenih istražilaca i informatora, te simulovano i kontrolisano davanje potkupnine.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi; vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Konvencija o suzbijanju podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama; Rezolucija Komiteta ministara iz 1998. godine, broj 98/7 ("Grupa zemalja protiv korupcije"); Krivičnopravna konvencija Savjeta Evrope o korupciji iz 1999. godine.

Davanje mita

Član 352. KZRS

(član 218. KZBiH, član 381. KZFBiH, član 375. KZBDBiH)

- (1) Ko službenom ili odgovornom licu da, pokuša da da ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog lica, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko službenom ili odgovornom licu učini ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog lica, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Učinitelj djela iz stava 1. i 2. ovog člana koji je dao mito na zahtjev službenog ili odgovornog lica i koji je djelo prijavio prije nego što je otkriveno ili prije nego što je saznao da je otkriveno, može da se oslobodi od kazne.
- (4) Dati poklon ili imovinska korist oduzeće se, a u slučaju iz stava 3. ovog člana može da se vrati licu koje je dalo mito.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je zakonito, savjesno i pravilno vršenje službenih dužnosti i ovlašćenja. Službene radnje u smislu ovog krivičnog djela treba da se posmatraju u širem smislu. Naime, ne radi se samo o radnjama klasične državne administracije, već one obuhvataju sve javne službe, kao što su socijalne, kulturne, prosvjetne, zdravstvene, zatim službe u bankarstvu i finansijskom poslovanju, prometu roba i usluga, odnosno trgovini, međunarodnim ekonomskim transakcijama, te uopšte službe koje vrše javna ovlašćenja.

Učinitelj može biti svako lice pa čak i službeno lice, ali pod uslovom da to ne čini u vršenju službe, kao i svako lice koje posreduje između davaoca i primaoca.

Objekat radnje je službeno ili odgovorno lice. (*Vidi član 147. st. 3. i 4. KZRS*)

Radnja izvršenja postavljena je alternativno: davanje; pokušaj davanja; ili obećanje poklona ili kakve druge koristi, ili kao posredovanje u davanju mita, te da su ovakve radnje izvršenja povezane sa službenom radnjom službenog ili odgovornog lica koja je nezakonita ili nedopuštena. **Davanje** poklona ili druge koristi je radnja njihovog uručivanja ili prenošenja na primaoca. **Pokušaj davanja** znači svaku radnju učionioaca kojom on započinje uručivanje ili prenošenje poklona ili kakve druge koristi, ali ga iz bilo kojih razloga nije dovršio, kao i u slučaju da je ove radnje dovršio, međutim poklon ili kakva druga korist nisu primljeni od strane službenog ili odgovornog lica iz bilo kojeg razloga. **Obećanje** je radnja kojom davalac na ma koji način izrazi svoju želju ili saglasnost da poklon, nagradu ili drugu korist učini službenom ili odgovornom licu. To može da se učini usmenom ili pismenom izjavom ili konkludentnim ponašanjem iz kojeg proizlazi obećanje poklona, nagrade ili druge koristi. **Posredovanje** obuhvata sve radnje kojima se dovode u vezu

lice koje daje mito i službeno ili odgovorno lice koje prima mito (npr. upoznavanje davaoca i primaoca, njihovo povezivanje, odnosno uspostavljanje veze između njih, saopštavanje uslova i sl.). I u smislu ove inkriminacije, kao kod primanja mita, pod **poklonom** se podrazumijeva svaka imovinska vrijednost koja se primaocu daje bez naknade (npr. novac, hartije od vrijednosti i drugi predmeti koji imaju imovinsku vrijednost). **Druga korist**, koja nije poklon, može biti imovinska ili neimovinska (npr. nezakonito dobivanje stana, dobivanje kredita pod povoljnijim uslovima, napredovanje u službi i sl.).

Posljedica djela je ugrožavanje službene dužnosti odnosno službe.

Oblik vinosti je direktni umišljaj, koji obuhvata svijest učinioca da obećava ili daje poklon, odnosno drugu korist ili da posreduje u tome i da to čini u vezi s vršenjem ili nevršenjem službenih ili odgovornih radnji.

Krivično djelo je dovršeno davanjem ili obećanjem poklona ili kakve druge koristi, bez obzira na to da li je službeno ili odgovorno lice primilo mito ili nije.

(2) - Prvi privilegovani oblik djela

Oblik vinosti je direktni umišljaj, koji obuhvata svijest učinioca da obećava ili daje poklon, odnosno drugu korist, ili da posreduje u tome i da to čini u vezi s vršenjem službene radnje koju bi službeno ili odgovorno lice moralo ili moglo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši.

(3) - Drugi privilegovani oblik djela

Posljedica djela je nastupila zbog zahtijevanog mita, ili je učinilac djelo prijavio prije nego što je otkriveno ili prije nego što je saznao da je djelo otkriveno (tzv. stvarno kajanje).

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Davanje mita, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: da li objekat djela ima svojstvo službenog ili odgovornog lica u smislu člana 147. stavovi 2. i 3. KZRS; vrijednost, oblik ili sadržaj poklona ili druge koristi; vrijeme, mjesto i način preduzimanja radnje izvršenja (davanje: vrijeme, mjesto i način davanja, vrsta datog poklona ili druge koristi; pokušaj davanja: radnje i način na koji se mito nudi prije davanja; obećanje: vrijeme, mjesto i način iznošenja obećanja, sadržaj obećanog; posredovanje: vrijeme, mjesto i način stupanja u kontakt sa službenim ili odgovornim licem, te stupanja u kontakt s učiniocem); veza radnje izvršenja s radnjom službenog ili odgovornog lica; **(3)** vrijeme i način saznanja o djelu u odnosu na vrijeme prijavljivanja djela.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od službenog ili odgovornog lica kojem je dato ili obećano mito; uzimanje izjave od lica koje je učestvovalo (posredno ili neposredno)

u davanju ili obećanju poklona ili drugog oblika koristi; uzimanje izjave od drugih službenih ili odgovornih lica koja su učestvovala ili su upoznata sa službenim radnjama osumnjičenog zbog kojih je mito dato ili obećano; pretraživanje objekata i prostorija koje koristi službeno ili odgovorno lice, uz prisustvo odgovornog lica, uvid u dokumentaciju koja sadrži: podatke o svojstvu i ovlaštenjima izvršioca, podatke o preduzetim nezakonitim **(1)** i zakonitom **(2)** službenim radnjama izvršioca.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, poslovnih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska dokaza u zavisnosti od oblika radnje izvršenja (SMS poruke, elektronski i drugi vidovi korespondencije, računari, dokumentacija koja se odnosi na službene radnje izvršioca u vezi s radnjama izvršenja, poklon ili drugi oblik koristi), privremeno oduzimanje predmeta; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica, korišćenje prikrivenih istražilaca i informatora, te simulovano i kontrolisano davanje potkupnine.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi, vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi propisi: Konvencija o suzbijanju podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama; Rezolucija Komiteta ministara iz 1998. godine, broj 98/7 ("Grupa zemalja protiv korupcije"); Krivičnopravna konvencija Savjeta Evrope o korupciji iz 1999. godine.

Trgovina uticajem

Član 353. KZRS

(član 219. KZBiH, član 382. KZFBiH, član 376. KZDBiH)

- (1) Ko zahtijeva ili primi nagradu ili kakvu korist za sebe ili drugog, neposredno ili preko trećeg lica, da korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina.
- (2) Ko drugom neposredno ili preko trećeg lica ponudi ili da nagradu ili kakvu drugu korist da, korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Ko koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili stvarni ili pretpostavljeni uticaj posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (4) Ko drugom neposredno ili preko trećeg lica obeća, ponudi ili da nagradu ili kakvu drugu korist da, koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili stvarni ili pretpostavljeni uticaj, posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (5) Ako je za posredovanje iz stava 3. ovog člana zahtijevana ili primljena nagrada ili kakva korist, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

- (6) Strano službeno ili odgovorno lice koja učini djelo iz st. 1. do 4. ovog člana kazniće se za to djelo.
- (7) Nagrada ili imovinska korist stečena izvršenjem djela iz ovog člana oduzeće se.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je zakonito, savjesno i pravilno vršenje službenih dužnosti i ovlašćenja. Službene radnje u smislu ovog krivičnog djela treba posmatrati u širem smislu. Naime, ne radi se samo o radnjama klasične državne administracije, već one obuhvataju sve javne službe, kao što su socijalne, kulturne, prosvjetne, zdravstvene, zatim službe u bankarstvu i finansijskom poslovanju, prometu roba i usluga, odnosno trgovini, međunarodnim ekonomskim transakcijama, te uopšte službe koje vrše javna ovlašćenja.

Učinitelj djela može biti bilo koje lice službenog ili društvenog položaja, stvarnog ili pretpostavljenog uticaja (službena, odgovorna lica, ali i političari, biznismeni, novinari, sportski radnici i sve druge javne ličnosti koje imaju odgovarajući društveni ugled ili imaju razvijene veze u visokim socijalnim krugovima).

Objekat radnje jeste nagrada ili kakva druga korist. U smislu ove inkriminacije pod **nagradom** treba smatrati poklone, ali i sva druga zahtijevanja ili primanja uslovno nematerijalnog karaktera, kao što su npr. napredovanje u službi, plaćena putovanja i sl. **Kakva druga korist** u smislu ovog djela je svaka druga imovinska i neimovinska korist koja se ne može smatrati nagradom.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao neposredno ili posredno zahtijevanje, primanje nagrade ili kakve druge koristi za sebe ili drugog, da se korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja, ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. **Korišćenje službenog ili društvenog položaja** u smislu ovog djela jeste svako zloupotrebavanje položaja u društvu koji je pojedinac/učinitelj stekao u društvenoj grupi zahvaljujući funkciji ili povjerenim ovlašćenjima u organima vlasti i u drugim državnim i upravnim ustanovama ili službama. Dok je korišćenje službenog ili društvenog položaja vezano za funkciju ili povjerenja ovlašćenja učinioca, postojanje **stvarnog ili pretpostavljenog uticaja** to nije i treba ga cijiniti u svakom konkretnom slučaju. Uticaj može biti i samo pretpostavljen, odnosno očekivan od strane lica od kojeg se korist zahtijeva ili prima. **Zahtijevanje** u smislu ovog djela podrazumijeva svaku izjavu, pismenu ili usmenu, kao i svako postupanje iz kojeg može da se zaključi da učinitelj traži nagradu odnosno kakvu drugu korist za sebe ili drugog. **Primanje nagrade ili kakve druge koristi** znači njihovo prihvatanje, što se manifestuje kroz izjave ili postupke učinioca. Tako primanje nagrade ili kakve druge koristi postoji i kada učinitelj verbalno odbija da primi nagradu ili kakvu korist, ali svojim postupanjem pokazuje da je nagradu ili korist primio (korišćenjem, trošenjem, ustupanjem drugom i sl.). Radnja izvršenja treba da je učinjena da bi posredovanjem učinioca, koji pri tom koristi položaj ili uticaj, došlo do izvršenja ili neizvršenja službene radnje drugog lica povodom koje se nagrada ili kakva korist zahtijeva ili prima.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da koristeći službeni ili društveni položaj, stvarni ili uticaj koji može da se pretpostavi, zahtijeva ili prima nagradu ili kakve druge koristi da bi njegovim posredovanjem došlo do izvršenja ili neizvršenja službene radnje.

Krivično djelo je dovršeno samim preduzimanjem jedne od dvije alternativno postavljene radnje izvršenja, što podrazumijeva da pokušaj djela nije moguć.

(2) - Poseban oblik djela

Radnja izvršenja je neposredno ili posredno nuđenje ili davanje nagrade ili druge koristi drugome da on korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja, ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja, posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja. **Ponuda** u smislu ovog djela jeste svako pismeno, verbalno ili konkludentno stavljanje u izgled da će se nagrada ili kakva druga korist dati. **Davanje** nagrade ili druge koristi je radnja njihovog uručivanja ili prenošenje na primaoca.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da nudi ili daje nagradu ili drugu korist drugome kako bi on koristeći službeni ili društveni položaj, stvarni ili uticaj koji se može pretpostaviti, posredovao da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja.

(3) - Poseban oblik djela

Radnja izvršenja je posredovanje u izvršenju službene radnje koja ne bi smjela da se izvrši ili da se ne izvrši službena radnja koja bi morala da se izvrši, korišćenjem službenog ili društvenog položaja, stvarnog ili uticaja koji može da se pretpostavi.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da koristeći službeni ili društveni položaj, stvarni ili uticaj koji može da se pretpostavi, posreduje da se izvrši službena radnja koja ne bi smjela da se izvrši ili da se ne izvrši službena radnja koja bi morala da se izvrši.

(4) - Prvi kvalifikatorni oblik djela

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da nudi ili daje nagradu ili drugu korist drugome kako bi on koristeći službeni ili društveni položaj stvarni ili uticaj koji može da se pretpostavi, posredovao da se izvrši službena radnja koja ne bi smjela da se izvrši ili da se ne izvrši službena radnja koja bi morala da se izvrši.

(5) - Drugi kvalifikatorni oblik djela

Radnja izvršenja je zahtijevanje ili primanje nagrade ili kakve koristi za djelo iz st. 3.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da koristeći službeni ili društveni položaj, stvarni ili uticaj koji može da se pretpostavi, posreduje da se izvrši službena radnja koja ne bi smjela da se izvrši ili da se ne izvrši službena radnja koja bi morala da se izvrši, pri čemu zahtijeva ili prima nagradu ili kakve druge koristi.

(6) - Poseban oblik djela

Lično svojstvo učinioca je strano službeno ili odgovorno lice. (*Vidi član 147. st. 6. KZRS*)

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Trgovina uticajem, ovlašćeno

službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a za st. (3) i (5) dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: osnov i vrijeme sticanja službenog ili društvenog položaja učinioca, te međusobna veza takvog položaja i moguće radnje posredovanja; veza učinioca sa službenim ili drugim licem od kojeg zavisi preduzimanje službene radnje; mogućnost uticaja učinioca na službenu radnju; svijest lica od kojeg se korist zahtijeva ili prima o učiniocu i njegovom mogućem uticaju na službenu radnju; postojanje stvarnog uticaja na lice koje preduzima službenu radnju povodom koje se korist zahtijeva ili prima; svojstvo lica i njegovo ovlašćenje za preduzimanje službene radnje povodom koje se korist zahtijeva ili prima; interes lica od kojeg se zahtijeva ili prima korist u odnosu na službenu radnju; vrsta službene radnje, vrijeme i način zahtijevanja ili primanja koristi (neposredno ili preko trećeg lica); vrijednost, oblik ili sadržaj nagrade ili druge koristi; vrijeme, mjesto i način preduzimanja radnje izvršenja (zahtijevanje: način na koji učinilac traži korist; primanje nagrade ili druge koristi: način i postupci kojima izvršilac prihvata nagradu ili korist); (3) vrijeme, mjesto i način posredovanja; (3) i (4) vrsta službene radnje povodom koje se preduzima radnja izvršenja (nezakonito činjenje ili nečinjenje); (4) vrijeme, mjesto i način preduzimanja radnje izvršenja (nuđenja ili davanja nagrade ili koristi); (6) osnov sticanja svojstva stranog službenog ili odgovornog lica.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od trećeg lica preko kojeg osumnjičeni zahtijeva ili prima korist; uzimanje izjave od lica od kojeg se zahtijeva ili prima korist; uzimanje izjave od lica koje ima ovlašćenja u odnosu na službenu radnju povodom koje se zahtijeva korist; uzimanje izjave od drugih službenih ili odgovornih lica koja su učestvovala ili su upoznata sa službenom radnjom zbog koje je korist zahtijevana ili primljena; pretraživanje objekata i prostorija koje koristi osumnjičeni, treće lica preko kojeg je zahtijevana ili primljena korist, kao i lica od kojeg je korist zahtijevana ili primljena; pribavljanje dokumentacije i prikupljanje podataka koji se odnose na službenu radnju povodom koje se korist zahtijeva ili prima.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, poslovnih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska dokaza u zavisnosti od oblika radnje izvršenja (SMS poruke, elektronski i drugi vidovi korespondencije, računari, dokumentacija koja se odnosi na službenu radnju, nagradu ili drugi oblik koristi), privremeno oduzimanje predmeta; naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog ili lica od kojeg je korist zahtijevana ili primljena; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica, korišćenje prikriivenih istražilaca i informatora, te simulovano i kontrolisano davanje potkupnine.

Radnje po naredbi tužioca: finansijsko i drugi oblici vještačenja u smislu utvrđivanja pribavljene koristi, vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi propisi: Konvencija o suzbijanju podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama; Rezolucija Komiteta ministara iz 1998. godine, broj 98/7 ("Grupa zemalja protiv korupcije"); Krivičnopravna konvencija Savjeta Evrope o korupciji iz 1999. godine.

Odavanje službene tajne

Član 355. KZRS

(član 164 KZBiH, član 158. KZFBiH, član 382. KZBDBiH)

- (1) Službeno lice koje neovlašćeno drugom saopšti, preda ili na drugi način učini dostupnim podatke koji predstavljaju službenu tajnu, poslovnu tajnu, ili koje pribavlja takve podatke u namjeri da ih preda nepozvanom licu, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko u namjeri da ih neovlašćeno upotrijebi, na protivpravan način dođe do podataka koji se čuvaju kao službena tajna ili ko takve podatke bez odobrenja objavi.
- (3) **Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno iz koristoljublja ili u pogledu naročito povjerljivih podataka ili radi objavljivanja ili korišćenja podataka u inostranstvu, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.**
- (4) Ako je djelo iz st. 1 ovog člana učinjeno nehatno, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (5) Nema krivičnog djela iz stava 2., ako ko službenu tajnu, čija je sadržina suprotna ustavnom poretku Republike Srpske, objavi ili posreduje u objavljivanju u namjeri da javnosti otkrije nepravilnosti u organizovanju, djelovanju i vođenju službe, ako objava nema štetne posljedice za Republiku Srpsku.
- (6) Kao službena tajna smatraju se podaci ili dokumenti koji su zakonom, drugim propisom ili odlukom nadležnog organa donesenim na osnovu zakona proglašeni službenom tajnom i čije bi odavanje imalo ili moglo da ima štetne posljedice za službu.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je službena tajna, odnosno podaci ili dokumenti koji su zakonom, drugim propisom ili odlukom nadležnog organa donesenim na osnovu zakona proglašeni službenom tajnom i čije bi odavanje imalo ili moglo da ima štetne posljedice za službu.

Lično svojstvo učinioca je službeno lice. (Vidi član 147. st. 3. KZRS)

Radnja izvršenja je alternativno određena i sastoji se u: neovlašćenom saopštavanju službene tajne; predaji službene tajne; činjenju službene tajne dostupnom na drugi način; pribavljanju podataka koji predstavljaju službenu tajnu, sve u namjeri da ih se preda nepozvanom licu. **Saopštavanje** je usmeno ili pismeno prenošenje sadržaja isprave ili podatka. **Predaja** obuhvaća radnje kojim se omogućuje da određena isprava koja sadrži podatke koji imaju karakter službene tajne, dođe u posjed, detenciju drugog neovlašćenog lica. Predaja je fizička radnja i ona može biti učinjena neposredno drugom licu ili posredno (preko drugog lica, ili ostavljanjem na nekom dogovorenom mjestu). **Drugi načini** u smislu ovog djela, podrazumijevaju bilo koju radnju kojom se omogućava da se drugo lice na bilo koji način upozna sa ispravom ili podacima koji predstavljaju službenu tajnu. **Pribavljanje podataka** podrazumijeva djelatnosti kojima se saznaje sadržina

određenih poslovnih dokumenata ili se dolazi u stvarni fizički posjed dokumenata odnosno isprava koje sadrže podatke koji predstavljaju službenu tajnu. Potrebno je da je pribavljanje učinjeno u namjeri da se predaju nepozvanom licu. Pod nepozvanim licem u smislu ovog djela podrazumijeva se svako lice koje nije podobno za upućivanje dokumenta, isprave ili podatka koji predstavljaju službenu tajnu i za koju postoji neka pravna zabrana za saznanje podataka.

Oblik vinosti je umišljaj koji obuhvata svijest o tome da se radnja izvršenja preduzima u odnosu na dokument, ispravu ili podatak koji predstavlja službenu tajnu.

Krivično djelo je dovršeno kada su podaci koji predstavljaju službenu tajnu saopšteni, predati ili na drugi način učinjeni dostupnim drugom licu ili kad su pribavljeni u namjeri da ih se preda nepozvanom licu.

(2) - Poseban oblik djela

Radnja izvršenja je protivpravno pribavljanje podataka koji predstavljaju službenu tajnu, s namjerom da ih se neovlašćeno upotrijebi.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest o protivpravnosti u pribavljanju podataka koji predstavljaju službenu tajnu, kako bi se neovlašćeno upotrijebili.

(3) - Kvalifikatorni oblik djela

Radnja izvršenja, kao i za st. 1, alternativno je određena kao odavanje, odnosno pribavljanje podataka, ali da bi se radilo o ovom obliku djela, potrebno je da radnja učinjena iz koristoljublja ili u pogledu naročito povjerljivih podataka ili radi objavljivanja ili korišćenja podataka u inostranstvu.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest da se radnja izvršenja iz st. 1. preduzima radi koristoljublja ili u pogledu naročito povjerljivih podataka ili korišćenja u inostranstvu.

(4) - Privilegovani oblik djela

Oblik vinosti je nehat koji obuhvata svijest učinioca da radnjama iz st. 1. prema stvarnim okolnostima djela mogu da nastupe posljedice otkrivanja službene tajne, kao i da učinilac nije bio svjestan posljedice otkrivanja, ali je mogao i bio dužan da bude svjestan te mogućnosti.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Odavanje službene tajne, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje, a za st. (3) dužno je da odmah obavijesti tužioca.

Relevantne informacije o djelu: oblik podatka ili dokumenta koji je učinjen dostupnim, njegova priroda i značaj; kojim zakonom, drugim propisom ili odlukom nadležnog organa je podatak proglašen službenom tajnom; svojstvo učinioca i njegova ovlašćenja u odnosu na pristup službenim podacima ili dokumentima; vrijeme i način na koji je učiniocu službena tajna učinjena dostupnom prije njenog odavanja; svojstvo lica kojem je ustupljena službena tajna-podatak ili

dokument; interes lica kojem se podatak ustupa ili mogućnost zloupotrebe takvog podatka; način preduzimanja radnje izvršenja (saopštavanje: vrijeme, mjesto i sadržina saopštenja; predaja: vrsta dokumenta ili isprave koja sadrži službenu tajnu, vrijeme, mjesto i način predaje; **(2)** oblik protivpravnosti i način otkrivanja službene tajne; svrha njenog otkrivanja; **(3)** oblik očekivane ili pribavljene koristi; stepen tajnosti podatka ili dokumenta; zemlja u kojoj je službena tajna trebala da se učini dostupnom, kao i subjekt kojem se namjeravala otkriti ili je otkrivena.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od predstavnika oštećenog čiji je podatak ili dokument proglašen službenom tajnom; uzimanje izjave od lica kojem je otkrivena službena tajna; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o prirodi, sadržini i značaju službene tajne; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka nadležnog organa kojima su podaci proglašeni službenom tajnom; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog; **(3)** prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije o imovini učinioca i drugim oblicima pribavljene ili očekivane koristi.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije – isprave ili drugih dokumenata koji sadrže službenu tajnu; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; **(3)** naredba banci ili drugom pravnom licu u vezi s dostavljanjem podataka o depozitima, transakcijama i poslovima osumnjičenog; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta.

Radnje po naredbi tužioca: vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Zakon o zaštiti tajnih podataka.

Kršenje sudske odluke o zabrani vršenja dužnosti ili zanimanja

Član 372. KZRS

(član 353. KZFBiH, član 347. KZDBiH)

Ko drugome omogući obavljanje zanimanja, djelatnosti ili dužnosti iako zna da mu je pravosnažnom sudskom odlukom bila izrečena mjera bezbjednosti zabrana vršenja dužnosti, zanimanja ili poziva ili zaštitna mjera zabrane vršenja određenih dužnosti, ili je takva zabrana nastala kao pravna posljedica osude, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro su pravosnažne sudske odluke kojima su izrečene mjere bezbjednosti zabrane vršenja dužnosti, zanimanja ili poziva, te zaštitne mjere zabrane vršenja određenih dužnosti, odnosno obezbjeđenje primjene pravnih posljedica osude koje se sastoje u naznačenim zabranama.

Učinitelj krivičnog djela može biti svako lice. S obzirom na prirodu djela najčešće će se raditi o licima koja imaju posebna ovlašćenja, odnosno službenim ili odgovornim licima. (*Vidi* član 147. st. 3. i 4. KZRS)

Radnja izvršenja može da se izvrši preduzimanjem različitih radnji kojima se omogućava obavljanje sudskom odlukom zabranjenih dužnosti, zanimanja ili poziva. **Omogućavanje** drugome da obavlja sudskom odlukom zabranjeno zanimanje, djelatnost ili dužnosti, najčešće jesu radnje primanja lica u radni odnos, raspoređivanja lica s jednog na drugo radno mjesto, te radnja izbora ili imenovanja takvog lica na određenu funkciju. To mogu biti i radnje kojima se izravno utiče na nadležne organe, odnosno lica koja odlučuju o radnopravnom statusu lica kojem je sudskom odlukom zabranjeno određeno zanimanje, djelatnost ili poziv. Da bi postojalo ovo krivično djelo neophodno je da je mjera bezbjednosti ili zaštitna mjera navedenog karaktera izrečena pravosnažnom odlukom odnosno da je na osnovu pravosnažne presude nastupila pravna posljedica zabrane obavljanja određenih poslova.

Oblik vinosti je umišljaj i to po pravilu direktni, koji obuhvata svijest učinioca da radnje izvršenja preduzima u odnosu na lice za koje postoji mjera bezbjednosti ili zaštitna mjera navedenog karaktera izrečena pravosnažnom odlukom, odnosno da je na osnovu pravosnažne presude nastupila pravna posljedica zabrane obavljanja određenih poslova.

Krivično djelo je dovršeno kada je određenom licu omogućeno vršenje odnosno obavljanje zabranjenih zvanja, djelatnosti ili dužnosti, kada su za to stvoreni objektivni uslovi, bez obzira na to da li je lice počelo stvarno obavljati određene poslove.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Kršenje sudske odluke o zabrani vršenja dužnosti ili zanimanja, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnovu sumnje.

Relevantne informacije o djelu: vrsta postupka u kojem je donesena sudska odluka o zabrani vršenja dužnosti ili zanimanja; vrijeme kada je odluka postala pravosnažna; sadržaj odluke; svojstvo osumnjičenog; vrsta radnje izvršenja – omogućavanje drugome da obavlja sudskom odlukom zabranjeno zanimanje, djelatnost ili dužnosti; vrijeme preduzete radnje izvršenja u odnosu na pravosnažnu odluku; vrijeme i način saznanja osumnjičenog o postojanju sudske odluke i njenoj sadržini u odnosu na vrijeme radnje izvršenja.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od predstavnika pravnog lica u kojem je licu omogućeno vršenje zabranjene dužnosti ili zanimanja; uzimanje izjave od lica protiv kojeg je donesena sudska odluka; prikupljanje podataka i pribavljanje dokumentacije – sudske odluke kojom je zabranjeno vršenje dužnosti ili zanimanja; prikupljanje podataka i pribavljanje odluka kojim je omogućeno vršenje dužnosti ili zanimanja; pretraživanje objekata i prostorija pravnog lica u kojem je omogućeno vršenje zabranjene dužnosti ili zanimanja, uz prisustvo odgovornog lica, te uvid u dokumentaciju.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije postupka osumnjičenog i odluka kojima je omogućeno vršenje zabranjene dužnosti ili djelatnosti; privremeno oduzimanje predmeta i imovine.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Član 6. Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, novembar 1950.

Povreda zakona od strane sudije
Član 376. KZRS
(član 238. KZBiH, član 357 KZFBiH, član 351. KZBDBiH)

Sudija Ustavnog suda Republike Srpske ili sudija suda u Republici Srpskoj, u sudskom postupku s ciljem da drugom pribavi kakvu korist ili da mu nanese kakvu štetu, donese nezakonitu odluku ili na drugi način prekrši zakon, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Opis krivičnog djela:

Zaštitno dobro je zakonito, savjesno i pravilno vršenje sudske funkcije, kojoj je povjerena zaštita osnovnih sloboda i prava čovjeka i koja obezbjeđuje ustavnost i zakonitost.

Lično svojstvo učinioca je sudija Ustavnog suda Republike Srpske ili sudija suda u Republici Srpskoj.

Radnja izvršenja alternativno je određena i sastoji se u povredi zakona prilikom vršenja sudske funkcije odnosno pri odlučivanju o pitanjima sudske nadležnosti. Osnovna i najtipičnija povreda zakona, odnosno radnja izvršenja ovog krivičnog djela je **donošenje nezakonite odluke**. To su presude, rješenja, naredbe i druge odluke koje se donose u sudskom postupku, a koje mogu imati uticaja u ostvarivanju prava i obaveza ili na položaj učesnika u postupku. Pod **drugim načinima kršenja zakona** treba razumjeti svako odlučivanje koje je suprotno zakonu (materijalnom ili procesnom); to može biti neprimjenjivanje zakona ili primjena zakona protivno njegovim naređenjima i njihovom smislu. Zakon u smislu ovog djela treba posmatrati u širem smislu, tako da pod njim treba razumjeti svaku zakonitu odredbu koju je sudija dužan da primijeni u konkretnom slučaju. Za postojanje djela neophodno je da se donošenje nezakonite odluke ili na drugi način kršenje zakona vrši s ciljem da se drugom pribavi kakva korist ili da mu se nanese kakva šteta.

Oblik vinosti je direktni umišljaj koji obuhvata svijest učinioca da nezakonitu odluku ili kršenje zakona vrši s ciljem da se drugom pribavi kakva korist ili da mu se nanese šteta.

Krivično djelo je dovršeno kad je nezakonita odluka donesena ili kad je zakon na drugi način prekršen. Za postojanje djela nije neophodno da je na ovaj način drugom pribavljena korist ili da je nanesena šteta, ali se donošenje nezakonite odluke ili kršenje zakona mora vršiti u takvoj namjeri.

Otkrivanje krivičnog djela:

O saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo – Povreda zakona od strane sudije, ovlašćeno službeno lice dužno je da obavijesti tužioca najkasnije sedam dana od dana saznanja o postojanju osnova sumnje.

Relevantne informacije o djelu: vrijeme imenovanja na sudijsku funkciju; vrsta postupka u kojem se donosi nezakonita odluka ili krši zakon; vrijeme donošenja i vrsta nezakonite odluke, te njen

sadržaj; vrijeme objavljivanja zakona i sadržaj prekršene odredbe; vrsta pribavljene koristi ili nanesene štete; postojanje neprimjerenog kontakta ili interesa učinioca/sudije u vezi s postupkom u kojem je donesena odluka ili prekršen zakon.

Radnje otkrivanja:

Uzimanje izjava i prikupljanje drugih dokaza: uzimanje izjave od učesnika u postupku; pribavljanje dokumentacije o svojstvu učinioca; prikupljanje podataka o sudskom postupku i pribavljanje dokumentacije iz sudskog postupka; pretraživanje objekata i prostorija osumnjičenog radi pribavljanja dokaza o neprimjerenom kontaktu ili interesu za donošenje nezakonite odluke ili kršenja zakona.

Radnje po naredbi suda: pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari u cilju pronalaska relevantne dokumentacije sudskog postupka i donesenih odluka, te neprimjerenog kontakta ili interesa osumnjičenog; kojima je omogućeno vršenje zabranjene dužnosti ili djelatnosti; privremeno oduzimanje predmeta i imovine; posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, te nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta.

Radnje po naredbi tužioca: vještačenje brisanog sadržaja računara ili mobilnog telefona.

Primjenjivi zakoni i drugi propisi: Član 6. Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, novembar 1950.

